

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу
ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Фінансів, обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: **«Доходи діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК»:
облік та аудит»**

ШИФР КРБ.ФОтаА.1.579-03.3.2

Здобувачки: _____ **Ковальова С.К.**

Керівники: _____ **проф. Мельник Ю.М.**

_____ **доц. Маркова Т.Д.**

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від ” 4 “ червня 2026 р., протокол № 14.

Завідувач кафедри фінансів, обліку

та аудиту

_____ **Наталія КУПРИНА**

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління
і бізнесу ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Фінансів, обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри фінансів, обліку та аудиту

«_____» _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Ковальової Світлани Кирилівни

-
1. Тема роботи: **«Доходи діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК»: облік та аудит»**

Затверджена наказом ОНТУ від 24 жовтня 2025 р. наказ № 579-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 4 червня 2026 р.
 3. Вихідні дані до роботи: Звітні дані про діяльність підприємства за два роки.
-
4. Перелік питань, які потрібно розробити: Сутність, значення та законодавча база обліку доходів діяльності. Сутність, законодавча база та порядок проведення аудиту доходів діяльності підприємства. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку доходів діяльності на ньому. Висновки та пропозиції.
-
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) таблиць – 18, рисунків – 14.

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 2 лютого 2026 р.

Керівники _____ Мельник Ю.М.

_____ Маркова Т.Д.

Завдання прийняв до виконання _____ Ковальова С.К.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи	2.02.26 - 10.03.26	
2. Сутність, законодавча база та порядок проведення аудиту за напрямом кваліфікаційної роботи	11.03.26 - 11.04.26	
3. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому	12.04.26 - 25.05.26	
4. Оформлення кваліфікаційної роботи	25.05.26 - 4.06.26	

Здобувачка вищої освіти _____ Ковальова С.К.

Керівники роботи _____ Мельник Ю.М.

_____ Маркова Т.Д.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка вищої освіти Ковальова С.К. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи бакалавра на тему: «Доходи діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК»: облік та аудит»

У *першому розділі* кваліфікаційної роботи на основі вивчення законів та національних стандартів бухгалтерського обліку розкривається теоретичні основи визначення й оцінки доходів, відображення інформації про доходи у фінансовій звітності, облік і документальне підтвердження доходів підприємства.

В *другому розділі* наведені завдання та джерела аудиту доходів діяльності підприємства. Розглянуто методику аудиту доходів, обґрунтовано етапи та програму аудиту доходів підприємства.

Практика обліку та аналізу доходів на підприємстві відображено у *третьому розділі*. Саме в ньому наведена техніко-економічна характеристика ТОВ «ДРУЖБА СВК», загальна характеристика організації обліку на підприємстві. Проведено аналіз доходів та фінансових результатів об'єкта дослідження, обґрунтовано організацію фінансового обліку доходів діяльності підприємства.

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини – 73

таблиць – 18

рисуноків – 14

додатки – 8

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ Й ОЦІНКИ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Визначення, класифікація й оцінка доходів	8
1.2. Відображення інформації про доходи підприємства в фінансовій звітності	16
1.3. Облік і документальне підтвердження доходів підприємства	21
2. АУДИТ ДОХОДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	32
2.1. Загальні завдання аудиту доходів діяльності підприємства.....	32
2.2. Методика аудиту доходів діяльності підприємства	36
3. ПРАКТИКА ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ДОХОДІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ДРУЖБА СВК»	41
3.1. Техніко-економічна характеристика ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	41
3.2. Загальна організація бухгалтерського обліку на підприємстві.....	46
3.2. Аналіз доходів та фінансових результатів діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	50
3.4. Організація фінансового обліку доходів діяльності підприємства.....	63
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ	78

ВСТУП

В умовах ринкової економіки дохід є основним показником результативності діяльності будь-якого підприємства та головним джерелом його самофінансування. Дохід є визначальним фактором, який враховується не тільки при визначенні фінансової стійкості підприємства, а і при виборі системи оподаткування, визначенні загальних засад адміністрування податків, формування рівня державної підтримки, формування складу звітності тощо. Від правильності визначення, визнання та оцінки доходів залежить достовірність фінансового результату, величина податкових зобов'язань та інвестиційна привабливість суб'єкта господарювання. Зважаючи на вище зазначені фактори питання бухгалтерського обліку та аудиту доходів від основної діяльності є актуальним для всіх без виключення суб'єктів господарювання.

Враховуючи динамічність вітчизняного законодавства, зокрема податкового, та поступову конвертацію національних стандартів (НП(С)БО) з міжнародними (МСФЗ), питання організації та методики аудиту доходів набувають особливої гостроти для забезпечення прозорості звітності.

Дослідженням обліку та аудиту доходів суб'єктів господарювання займалися такі як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, як: Бутинець Ф.Ф., Гуріна Н.В., Шмиголь Н.М., Романів Є.М., Приймак С.В., Гончарук С.М., Карченкова О.Л., Шендригоренко М.Т., Бурова Т.А., Пилипчук Н.М. та інші, проте низка питань залишається невирішеною і вимагає подальшого дослідження.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення методики й організації аудиту доходів від діяльності підприємства для підвищення якості інформаційного забезпечення управлінського персоналу та зовнішніх користувачів.

Реалізація визначеної мети зумовила постановку та вирішення таких *завдань*:

- розкрити економічну сутність доходів як об'єкта обліку та аудиту;
- дослідити відображення інформації про доходи у фінансовій звітності;
- дослідити облік і документальне підтвердження доходів підприємства;

- дослідити особливості, інформаційні джерела, напрямки та етапи проведення аудиту доходів підприємства;
- розробити програму аудиту доходів та запропонувати шляхи вдосконалення процедур перевірки;
- обґрунтувати напрями автоматизації аудиторського процесу в частині доходів;
- провести економічну оцінку доходів та фінансових результатів діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК»;
- дослідити загальну характеристику організації обліку на підприємстві.

Об'єктом дослідження є процеси формування, обліку та аудиту доходів від основної діяльності підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та і організаційних питань, пов'язаних із проведенням аудиту доходів діяльності підприємства.

В ході виконання кваліфікаційної роботи застосовувались наступні *методи дослідження*: розрахунково-аналітичні методи, метод аналізу та синтезу (для уточнення понятійного апарату), метод порівняння, аудиторські методи, метод ланцюгових підстановок тощо.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативно-правові акти України, практичні матеріали фінансової, статистичної та первинної бухгалтерської звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення проведених досліджень полягає в розробці пропозицій щодо удосконалення обліку та аудиту доходів діяльності підприємства.

Апробація результатів роботи. Основні теоретичні та практичні результати дослідження доповідалися та отримали позитивну оцінку на науковій конференції здобувачів вищої освіти ОНТУ (секція фінанси, облік і аудит) 24-27 березня 2026 року, на VI Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» 17-18 квітня 2024 року, на VIII Всеукраїнській студентській науково-практичній

конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» 16-17 квітня 2026 року, на науковому колоквіуму «Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки» 17 квітня 2026 (додаток А).

Публікації. Результати дослідження опубліковано у:

- Збірнику матеріалів VI Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» 17-18 квітня 2024 року [14];

- Збірнику матеріалів VIII Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» 16-17 квітня 2026 року [13];

- Збірнику наукових праць молодих учених, аспірантів та студентів, ОНТУ 2026 [15].

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 86 сторінок, у тому числі 73 сторінки основного тексту, список використаних джерел зі 33 найменувань на 4 сторінках, 8 додатків обсягом 9 сторінок. Робота містить 14 рисунків і 18 таблиць, загальний обсяг яких складає 24 сторінки.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ Й ОЦІНКИ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Визначення, класифікація й оцінка доходів

Економічна категорія «дохід» є однією з найбільш складних та багатограних у сучасній науці. Попри позірну простоту, це поняття охоплює широкий спектр фінансових відносин від отримання грошових коштів та об'єктів оподаткування до винагороди за використання ресурсів. Для нас дохід може бути тим, що ми отримуємо у вигляді грошей, або тим, що обкладається податком, або винагородою, яку ми отримуємо, або результатом управління наявними ресурсами. Всі ці поняття доходу аж ніяк не тотожні, хоча кожне з них може стати основою для формування цілком коректного визначення доходу [7].

Усі складові підприємницької діяльності потребують чіткого регулювання з боку держави, оскільки система бухгалтерського обліку та контролю за доходами не може повноцінно функціонувати без належного законодавчого забезпечення.

Регулювання бухгалтерського обліку в частині його методології – це організаційний аспект, який нині мало досліджується. Нагальна потреба у дослідженні відбулася під час переходу економіки України до ринкових відносин.

На основі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) в Україні розроблені та діють Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку – П(С)БО. Для регулювання системи бухгалтерського обліку та встановлення єдиних правил в Україні сформовано єдину нормативну базу обліку доходів, яка знайшла своє відображення у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [9], НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [26], НП(С)БО 15 «Дохід» [30], МСБО 18 «Дохід» [25], Концептуальна основа складання та подання фінансової звітності [19] та інше.

Правові дані щодо доходів фірми (підприємства) формують ціль щодо забезпечення функцій управління, аналізу, контролю та прогнозування щодо даної категорії на майбутні періоди.

Нормативні дані про доходи виходять із постанов КМУ, наказів Міністерства України, постанов НБУ, Держкомстату України та інших міністерств та відомств.

Згідно Податкового Кодексу України (ПКУ) [29] *дохід* – це загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формі як на території України, її континентальному шельфі у виключній (морській) економічній зоні, так і за їх межами.

НП(С)БО 1 [26] «Загальні вимоги до фінансової звітності» тлумачить доходи як збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до збільшення власного капіталу (крім збільшення капіталу за рахунок внесків власників). Проте у даному визначенні акцент ставиться на збільшення економічних вигод лише в результаті надходження активів, не враховуючи при цьому можливість отримання доходу в результаті збільшення вартості вже наявного активу, наприклад внаслідок дооцінки (переоцінки).

Виправляє ситуацію НП(С)БО 15 «Дохід» [30], який говорить, який дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, який зумовлює збільшення власного капіталу (крім внеску учасників) за умови, якщо оцінка доходу може бути достовірно визначена.

Варто зазначити, що основна перевага визначення категорії «дохід» в національному положенні порівняно з міжнародним стандартом бухгалтерського обліку – зображення доходу як збільшення капіталу фірми (підприємства), але відмежування цього поняття від внесків власників майна фірми (підприємства). Таке визначення також впливає на методику зображення в обліку господарських операцій.

Інший підхід до визначення сутності доходу надає FASB (Рада зі стандартів фінансового обліку), що розглядає дохід як надходження активів господарюючого суб'єкту, або погашення його кредиторської заборгованості (або комбінація того чи іншого) в результаті постачання або виробництва товарів, надання послуг чи інших операцій, які є його основною діяльністю.

Дана економічна категорія має різні точки зору. Так, при вивченні даної

категорії В. Шмиголь [32] підкреслює, що дохід організації – збільшення економічної вигоди внаслідок того, що надходять активи і погашаються зобов'язання, це приводить до збільшення капіталу організації, за винятком внесків учасників (власників майна), та одержання внаслідок використання у господарській діяльності залучених економічних ресурсів і конкурентних переваг в умовах прийняттого рівня підприємницького ризику.

В. Грузинов [6] трактує дохід організації, як певну категорію, яка містить виручку від реалізованих товарів (робіт, послуг); доходи, які виникли від позареалізаційних операцій та основні засоби й інше майно організації.

Ф. Бутинець [2] вважає, що дохід – це надходження грошових коштів та інших цінностей за певний період часу, що було одержано після продажу продукції, товарів, робіт, послуг.

І. Маринич та В. Нікітіна розглядають загальний дохід організації як суму усього доходу, який отримує фірма від реалізації певної кількості товарів. Кількість проданої продукції повинна залежати від попиту на неї [22].

Отже, сучасні вчені-економісти по-різному трактують поняття «дохід».

Умовно їх погляди можна розділити на дві категорії:

- науковці, які ототожнюють дохід із виручкою від реалізації продукції;
- автори, які визнають дохід ширшою категорією та зазначають про його вплив на визначення результату діяльності суб'єкта господарювання і величину власного капіталу (рис.1.1).

Аналіз літературних джерел свідчить про відсутність єдиного підходу до трактування поняття «доходи». Так, у стандартному розумінні дохід – грошові кошти організації, які вона одержує від реалізації товарів або послуг, володіння і продажу матеріальних та фінансових активів. Дохід – основне джерело покриття витрат та формування прибутку, тому фірма (підприємство) прагне контролювати всі доходи, для ефективної господарської діяльності.

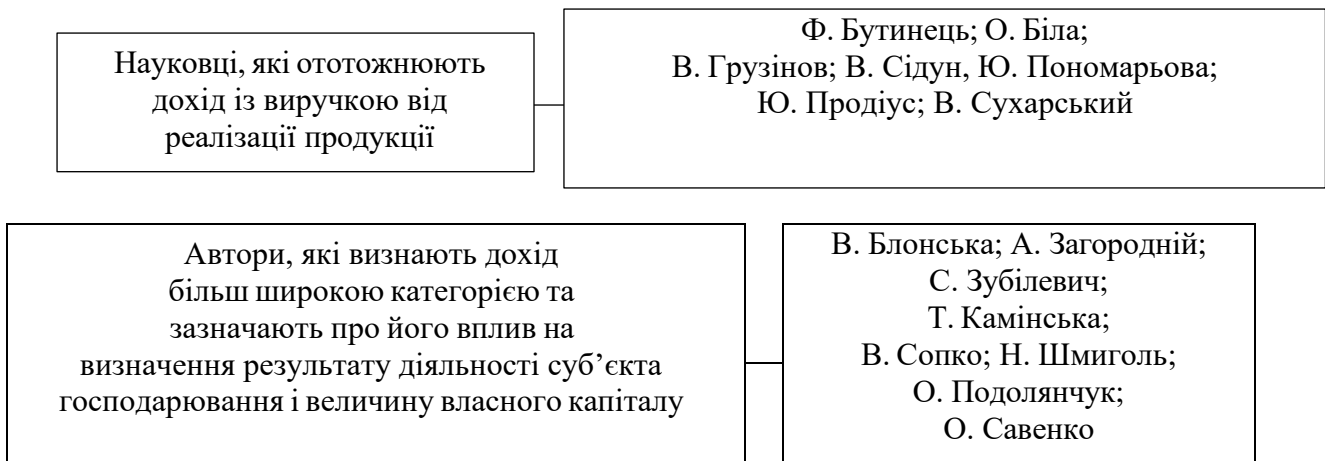

Рис.1.1. Огляд досліджуваних сучасними науковцями питань щодо трактування економічної сутності категорії «дохід»*

*складено автором

Отже, дохід – це максимальна кількість засобів (грошові кошти і натуральні надходження), одержані або виготовлені особою за рік для підтримання фізичного, морального, економічного, а також інтелектуального стану, що він може потратити, але тільки за обставин, що очікувана вартість у грошовому вираженні майбутніх надходжень залишиться на попередньому рівні.

На нашу думку, *дохід* – це ключовий показник фінансової діяльності підприємства, який відображає економічну вигоду, отриману в результаті виробничо-господарської діяльності. Дохід може бути визначений як сума грошових коштів або інших активів, отриманих підприємством від реалізації товарів, послуг чи інших видів діяльності. Це надходження, які виникають внаслідок основної діяльності підприємства і сприяють збільшенню його капіталу, за винятком внесків від власників.

Дохід фірми (підприємства) – фінансова база його розвитку, що має забезпечувати вирішення певних завдань (рис.1.2).

Також варто звернути увагу на те, що дохід фірми (підприємства) має розраховуватися у грошовій формі за визначений період часу. Оскільки відбувається зміна вартості грошей під впливом інфляції та інших чинників, то чим довший період, тим більша буде ймовірність зміни ступеня реального значення

доходу господарюючого суб'єкта. Тому для того, щоб правильно оцінити рівень доходу організації потрібно обов'язково враховувати фактор часу.

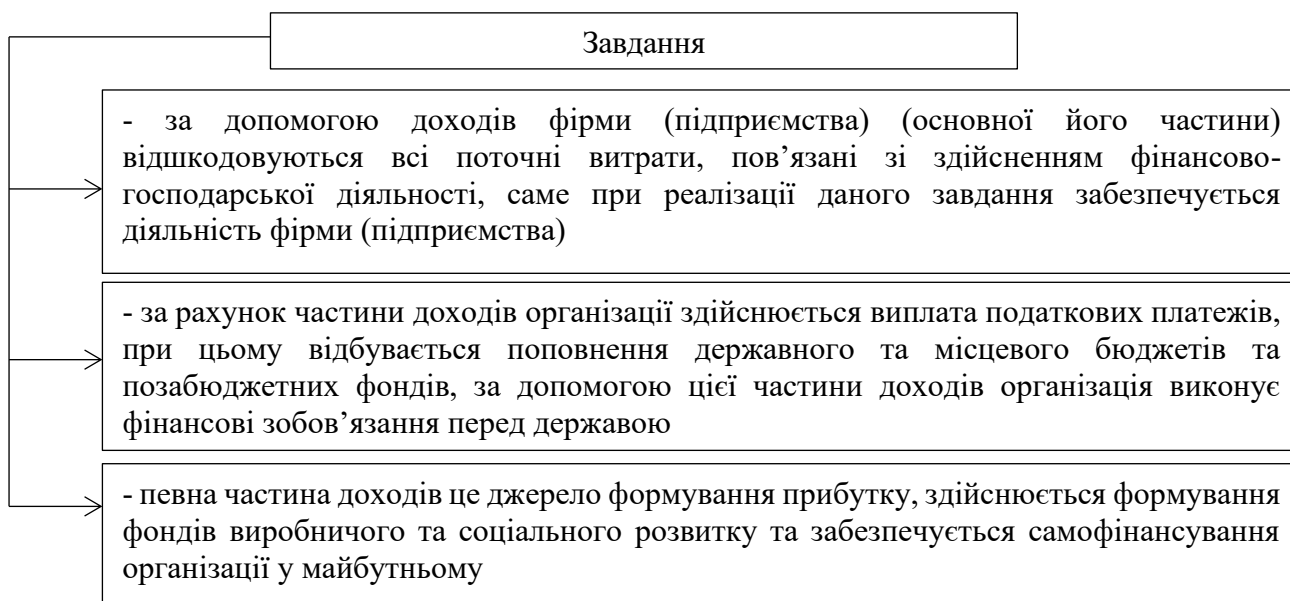

Рис.1.2. Основні завдання доходу фірми (підприємства)*

**складено автором*

Нормативно-правове забезпечення обліку – це сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі, таких як законодавчої, виконавчої та представницької, а також Міністерства фінансів України, інших міністерств та відомств, і, власне кожного підприємства зокрема, що забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності й економічного контролю в нашій державі.

У міжнародній практиці доходи діяльності суб'єктів господарювання регулюються нормами МСБО 18 «Дохід», відповідно до якого дохід – це валове надходження економічних вигід протягом періоду, які виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників капіталу.

У Додатку Б проведемо порівняння умов визнання доходу за НП(С)БО 15 «Дохід» та МСБО 18 «Дохід».

Не беручи до уваги однакову умову визнання доходу, яка міститься у ПКУ [29] та НП(С)БО 15 «Дохід» [30], а точніше – перехід права власності на товар, варто

зазначити, як і п. 8 НП(С)БО 15 «Дохід» [30], встановлено також критерії визнання доходу, які мають одночасно виконуватись, а саме:

- покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію;
- фірма (підприємство) не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією;
- сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;
- є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод фірми (підприємства), а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені.

Дохід згідно Концептуальної основи складання та подання фінансової звітності визначається як збільшення економічних вигод протягом облікового періоду у вигляді надходження або збільшення корисності активів чи зменшення зобов'язань, що веде до збільшення власного капіталу, крім випадків, пов'язаних із внесками учасників власного капіталу.

В рамках даного дослідження зазначимо, що доходи фірми (підприємства) класифікуються згідно НП(С)БО15 [30] за такими групами: дохід (виручка) від реалізації продукції(товарів, робіт, послуг); чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи; фінансові доходи; інші доходи.

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» вся діяльність фірми (підприємства) поділяється на звичайну, яка, в свою чергу, ще поділяється на інші види, і надзвичайну. На основі даного поділу науковці В. Озеран, П. Куцик класифікують доходи за видами діяльності (Додаток В).

Варто зазначити, що аналіз наукових досліджень щодо класифікації доходів дає можливість відзначити, які доходи підприємств групуються за видами діяльності та їх обліковою класифікацією. Дані, які представлені на основі цієї класифікації, забезпечують потреби зовнішніх користувачів і є обмеженими для задоволення потреб власників та керівників. Дохід, як об'єкт не лише обліку, а й контролю та управління лишається поза увагою. Зауважимо також, що визначена у

науковій літературі класифікація не диференційована відповідно до рівня прийняття управлінських рішень.

Розрізняють доходи від реалізації та інші доходи (рис.1.3).

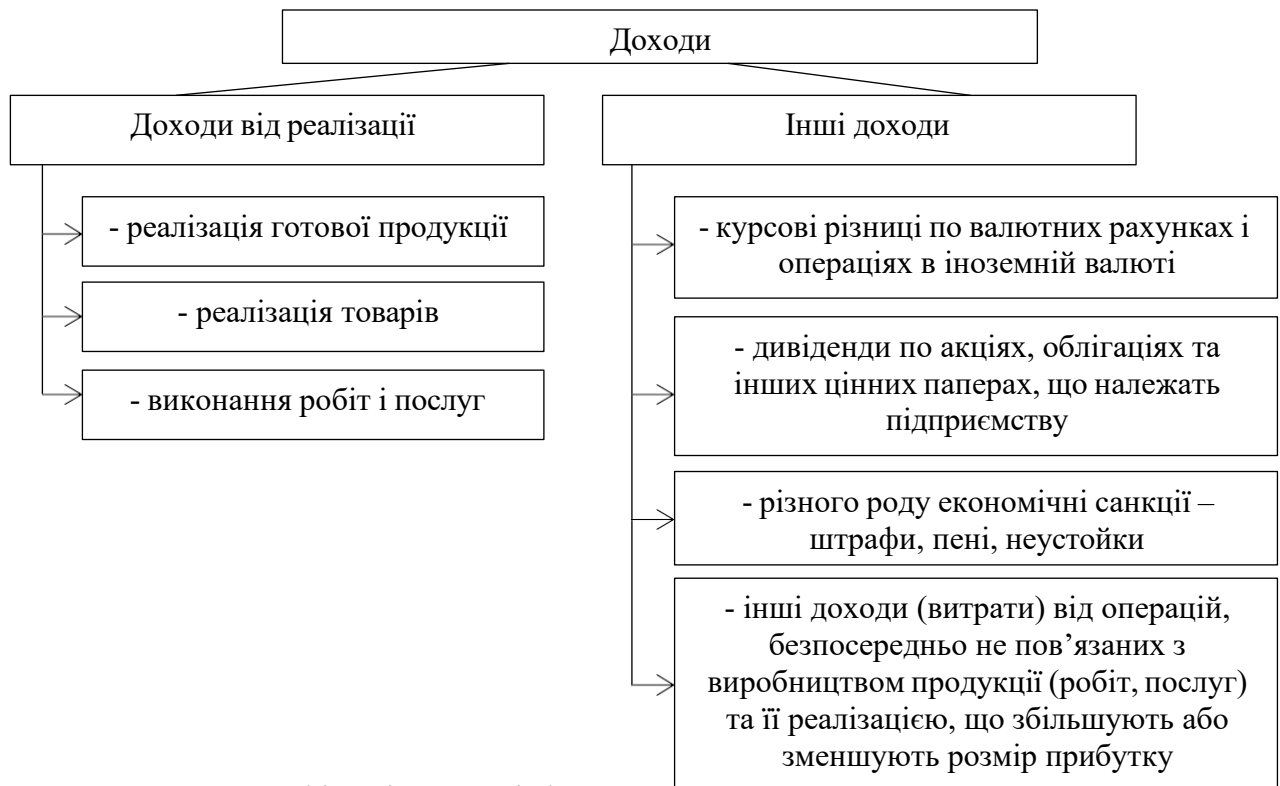

Рис.1.3 Класифікація доходів*
*складено на підставі джерел [4]

Так, доходи від реалізації – фінансові надходження (валова виручка) від реалізації продукції, робіт і послуг споживачам та замовникам. Різниця між валовою виручкою від реалізації продукції, робіт і послуг та їх повною (комерційною) собівартістю і є чистий дохід фірми (підприємства) або прибуток. Після сплати податків та інших обов'язкових платежів залишається чистий прибуток, який належить підприємству.

Доходи від звичайної діяльності класифікують у фінансовому обліку за наступними групами (Додаток Г): доходи (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), інші операційні доходи, доходи від участі в капіталі, фінансові доходи та інші доходи.

Процедуру визнання доходів розглядає НП(С)БО 15 «Дохід» [30]. Загальний принцип визнання статей у фінансових звітах – ймовірність збільшення або

зменшення майбутніх економічних вигод – можливостей отримання фірма (підприємство) грошових коштів від використання активів. Прикладом збільшення активів, а отже відображення доходу в обліку, є збільшення дебіторської заборгованості внаслідок відвантаження продукції з наступною оплатою.

Доходи відображають в бухгалтерському обліку та входять до звітності згідно з певними принципами, які згруповані на рис.1.4.

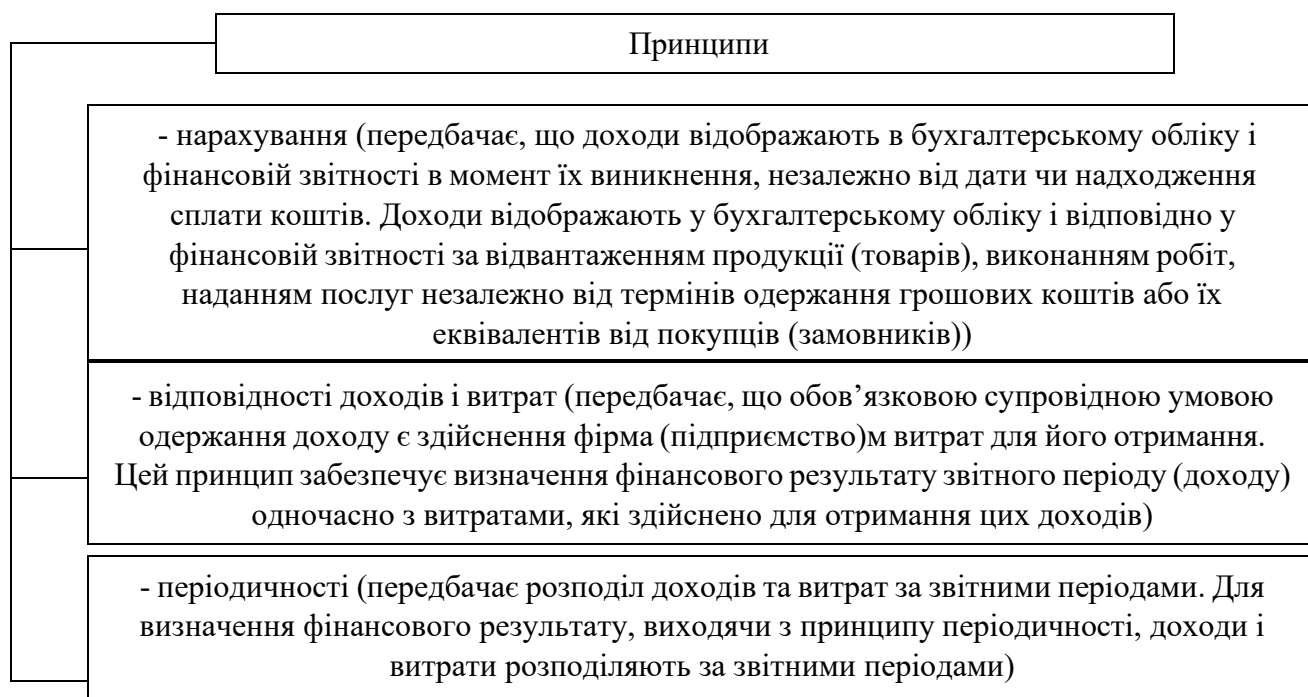

Рис.1.4. Принципи, які регулюють відображення доходів у бухгалтерському обліку*

*складено на підставі джерел [7]

Згідно НП(С)БО доходи – це збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які приводять до збільшення власного капіталу (за винятком збільшення капіталу за рахунок внесків власників). Дохід, що виникає в результаті діяльності фірми (підприємства), може виступати у вигляді виручки від продажу продукції, товарів або послуг, гонорару, відсотків, орендної плати, дивідендів тощо. До складу доходів входять також доходи від інших операцій (продаж основних засобів) та подій (прибуток в результаті збільшення вартості цінних паперів).

НП(С)БО 15 «Дохід» визначає принцип формування даних про доходи фірми (підприємства) у бухгалтерському обліку. Відмітимо, що НП(С)БО 15 не

поширюється на доходи, які пов'язані з: реалізацією цінних паперів, контрактами з надання послуг у галузі будівництва, страховою діяльністю, змінами у справедливій вартості фінансових активів і фінансових зобов'язань, а також із їх ліквідацією, змінами вартості інших поточних активів; природним збільшенням поголів'я худоби, виходом продукції сільського й лісового господарства та видобутком корисних копалин.

Правильна класифікація та облік доходів забезпечують точність фінансової звітності, що є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та подальшого розвитку підприємства.

1.2.Відображення інформації про доходи підприємства в фінансовій звітності

Дані про отримані доходи та фінансові результати, які відображені в регістрах обліку (відомостях, журналах, журналах-ордерах), узагальнюють та систематизують в таких формах фінансової звітності як:

- «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід);
- «Звіт про рух грошових коштів»;
- «Примітки до фінансової звітності».

Форма і зміст «Звіту про фінансові результати» визначені НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) – це звіт про доходи, витрати фінансові результати підприємства. Вимоги НС(П)БО 1 стосуються підприємств організацій, установ та інших юридичних осіб усіх форм власності (окрім банків і бюджетних установ). Особливості складання консолідованого звіту про фінансові результати визначаються П(С)БО 20. Суб'єкти малого підприємництва складатимуть такий Звіт за спрощеною формою відповідно до НП(С)БО 25.

Розділ 1 «Звіту про фінансові результати» містить дані про доходи і витрати з точки зору власника фірми (підприємства), який розглядає використання прибутку

як джерело виплат власникам (нарахування і сплати дивідендів тощо), утворення резервного капіталу або збільшення статутного.

Розділ 1 «Звіту про фінансові результати» містить дані для визначення чистого прибутку (збитку) звітного періоду. Із цією метою у формі Звіту передбачається послідовне зіставлення його статей. Це досягається використанням класифікації доходів і витрат за видами діяльності і функціями. Кожна стаття базується на даних певного рахунку (субрахунку) доходів (класу 7) і витрат (класу 9 або 8).

Процес розрахунку прибутку (збитку) звітного періоду і заповнення розділу 1 «Звіту про фінансові результати» може бути поділений на такі етапи (рис.1.5).

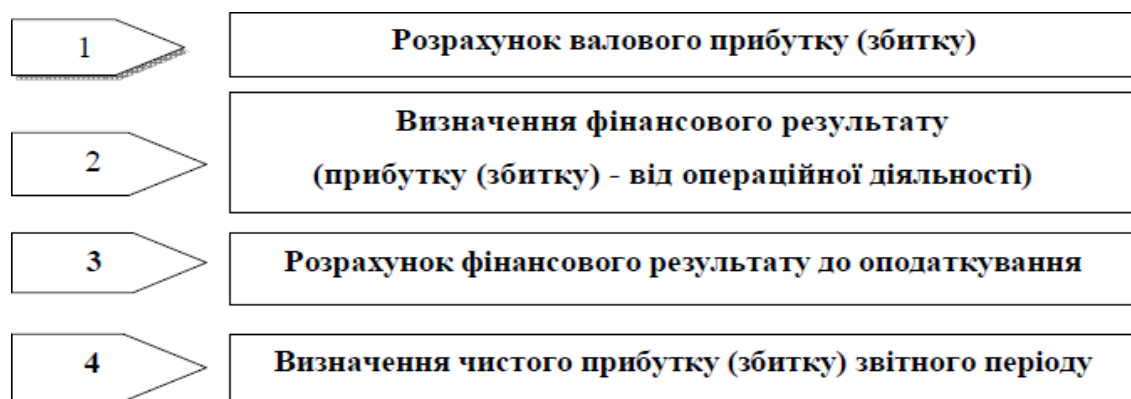

Рис.1.5. Етапи заповнення розділу 1 «Звіту про фінансові результати»*
*складено автором

Відзначимо, що результати Етапів 1, 2 та 4 розраховуються під час складання Звіту форми № 2, тоді як показники фінансових результатів за Етапами 3-4 формуються на субрахунках рахунку 79 «Фінансові результати». У разі застосування для обліку витрат лише рахунків класу 8 заповнення таких статей як «Адміністративні витрати», «Витрати на збут», «Інші витрати операційної діяльності» потребує відповідно організованого аналітичного обліку на кожному з рахунків економічних елементів.

Етап 1. Розрахунок валового прибутку. Валовий прибуток (збиток) (рис.1.6) – різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

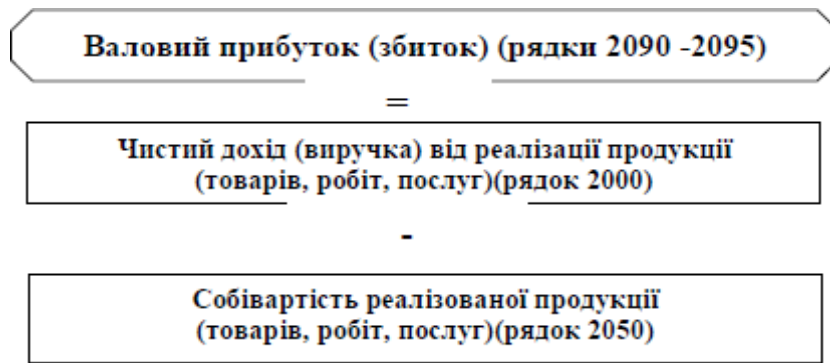

Рис.1.6. Розрахунок валового прибутку (збитку)*

**складено автором*

У статті «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)» підприємство показує:

- виробничу собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) або собівартість реалізованих товарів, яка в обліку списана з кредиту рахунка 90 «Собівартість реалізації» в дебет рахунку 79 «Фінансові результати»;
- нерозподілену частину умовно-постійних загальновиробничих витрат, яка в обліку відображається окремою проводкою з кредиту рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» в дебет рахунка 90 «Собівартість реалізації»;
- понаднормативні витрати, які також списані з кредиту відповідних рахунків у дебет рахунку 90 «Собівартість реалізації».

Етап 2. Визначення фінансового результату від операційної діяльності.

Фінансовий результат – прибуток (збиток) від операційної діяльності визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат (рис.1.7). Його сума відображається в обліку на субрахунку 791 «Результат операційної діяльності».

Відмітимо, що у статті «Інші операційні доходи» групуються суми інших доходів від операційної діяльності фірми (підприємства), крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг): дохід від операційної оренди активів, дохід від операційних курсових різниць, відшкодування раніше списаних активів, дохід від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій) тощо. Сума

доходів показується у рядку 2120 за вирахуванням ПДВ та інших непрямих податків. В обліку вона відображається по кредиту рахунку 71 «Інший операційний дохід» і в кінці звітної періоду (або місяця) списується в кредит рахунку 791 «Фінансові результати».

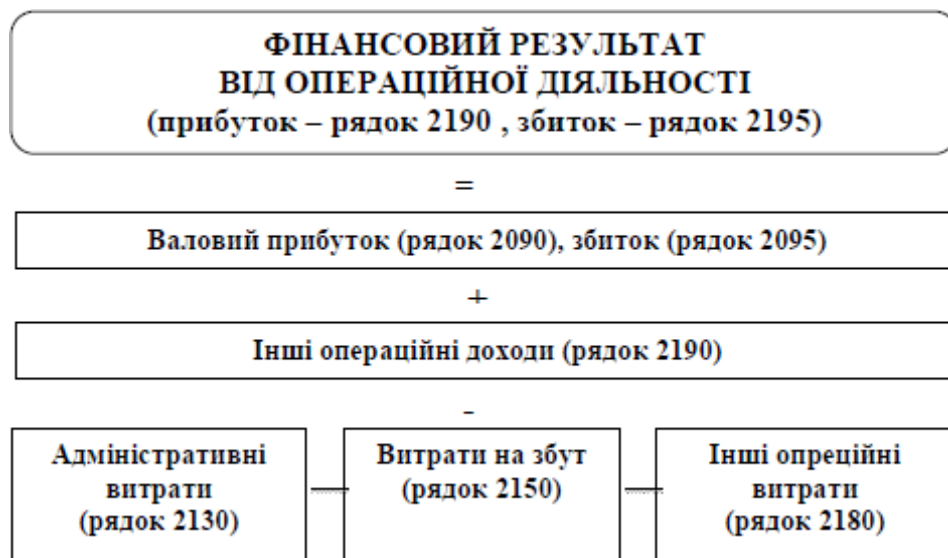

Рис.1.7. Розрахунок фінансового результату від операційної діяльності*

*складено автором

В обліку дані про фінансовий результат від операційної діяльності акумулюється на субрахунку 791 «Фінансові результати» на кінець звітної періоду, а потім списується на субрахунок 441 «Прибуток нерозподілений» або 442 «Непокриті збитки».

Етап 3. Розрахунок фінансового результату до оподаткування. Прибуток (збиток) до оподаткування визначають як алгебраїчну суму прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (рис.1.8).

У статті «Дохід від участі в капіталі» відображається дохід, отриманий від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні фірми (підприємства), облік яких ведеться.

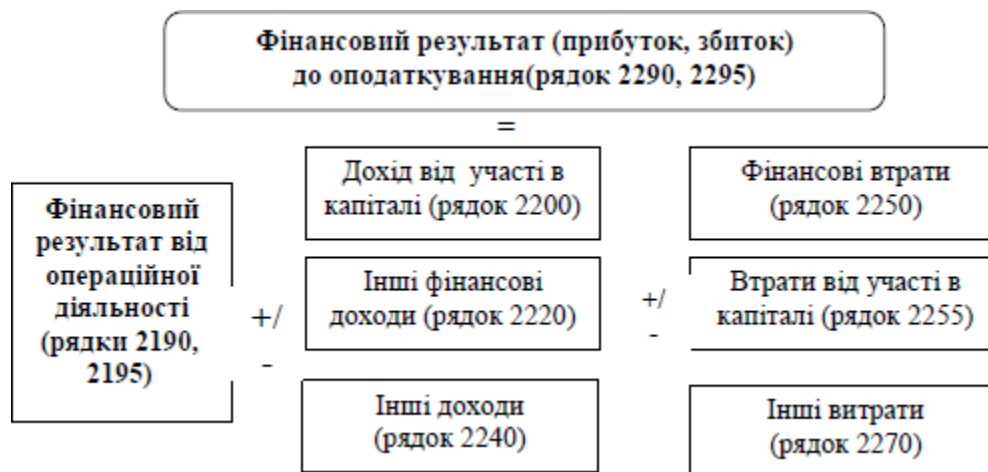

Рис.1.8. Розрахунок фінансового результату до оподаткування*
*складено автором

Стаття «Інші фінансові доходи» включає: дивіденди одержані, проценти одержані та інші доходи, отримані від фінансових операцій (крім доходів, які обліковують методом участі в капіталі). Їх обліковують на рахунку 73 «Інші фінансові доходи», які в кінці звітного періоду (або щомісяця) переносяться на субрахунок 792 «Результат фінансових операцій».

У статті «Інші доходи» показується дохід від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів і майнових комплексів; дохід від не операційних курсових різниць та інші доходи, які виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю фірми (підприємства), які групуються на рахунку 74 «Інші доходи». Сума доходів вказується у рядку 2240 за вирахуванням ПДВ та інших непрямих податків.

Нагадаємо, що фінансові доходи і витрати, доходи і втрати від участі в капіталі переносяться з відповідних рахунків до субрахунку 792 «Результат фінансових операцій», тоді як інші доходи та інші витрати звичайної діяльності – на субрахунок 793 «Результат іншої діяльності». Саме зіставлення кредитових та дебетових оборотів за субрахунками 791, 792 та 793 дає можливість розрахувати фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування.

Етап 4. Розрахунок чистого фінансового результату. Прибуток визначається як різниця між прибутком до оподаткування та сумою податків з прибутку. Збиток рівний збитку від до оподаткування та сумі податку на прибуток.

Отже, відображення інформації про доходи підприємства у фінансовій

звітності є вкрай важливим для забезпечення прозорості та точності фінансових результатів. Звіт про фінансові результати (форма № 2) надає детальну інформацію про доходи, витрати та фінансові результати, дозволяючи аналізувати ефективність операційної діяльності. Правильне відображення даних забезпечується ретельним обліком на рахунках класу 7 (доходи) і класу 8 або 9 (витрати), а також відповідною організацією аналітичного обліку. Використання рахунку 79 «Фінансові результати» дозволяє акумулювати інформацію про прибутки і збитки, що є основою для складання достовірної звітності. Зрештою, якісна фінансова звітність сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень та підвищує довіру з боку інвесторів і кредиторів.

1.3. Облік і документальне підтвердження доходів підприємства

НПСБО 15 «Дохід», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. № 290 визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття в фінансовій звітності. Це Положення (стандарт) не поширюється на доходи, пов'язані з:

- договорами оренди;
- дивідендами, які належать за результатами фінансових інвестицій та обліковуються методом участі в капіталі;
- страховою діяльністю;
- змінами у справедливій вартості фінансових активів та фінансових зобов'язань, а також з ліквідацією (продажем, погашенням) указаних активів і зобов'язань;
- змінами вартості інших поточних активів;
- природним приростом поголів'я худоби, виходом продукції сільського та лісового господарства;
- видобуванням корисних копалин.

Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок

внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена.

Критерії визнання доходу, наведені в НПСБО 15, застосовуються окремо до кожної операції. Проте ці критерії потрібно застосовувати до окремих елементів однієї операції або до двох чи більше операцій разом, якщо це впливає із суті такої господарської операції (операцій).

Не визнаються доходами такі надходження від інших осіб:

- сума податку на додану вартість, акцизів, інших податків і обов’язкових платежів, що підлягають перерахуванню до бюджету й позабюджетних фондів;
- сума надходжень за договором комісії, агентським та іншим аналогічним договором на користь комітента, принципала тощо;
- сума попередньої оплати продукції (товарів, робіт, послуг);
- сума авансу в рахунок оплати продукції (товарів, робіт, послуг);
- сума завдатку під заставу або в погашення позики, якщо це передбачено відповідним договором.

Визнані доходи класифікуються в бухгалтерському обліку за такими групами:

- дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- інші операційні доходи;
- фінансові доходи;
- інші доходи;
- надзвичайні доходи.

Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, інших активів) визнається в разі наявності всіх наведених нижче умов:

- покупцеві передані ризики й вигоди, пов’язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);
- підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);
- сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;
- є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов’язані з цією операцією, можуть бути достовірно

визначені.

Дохід не визнається, якщо здійснюється обмін продукцією (товарами, роботами, послугами та іншими активами), які є подібними за призначенням та мають однакову справедливу вартість.

Дохід, пов'язаний з наданням послуг, визнається, виходячи зі ступеня завершеності операції з надання послуг на дату балансу, якщо може бути достовірно оцінений результат цієї операції.

Результат операції з надання послуг може бути достовірно оцінений за наявності всіх наведених нижче умов:

- можливості достовірної оцінки доходу;
- імовірності надходження економічних вигод від надання послуг;
- можливості достовірної оцінки ступеня завершеності надання послуг на дату балансу;
- можливості достовірної оцінки витрат, здійснених для надання послуг та необхідних для їх завершення.

Оцінка ступеня завершеності операції з надання послуг проводиться:

- вивченням виконаної роботи;
- визначенням питомої ваги обсягу послуг, наданих на певну дату, у загальному обсязі послуг, які мають бути надані;
- визначенням питомої ваги витрат, яких зазнає підприємство у зв'язку із наданням послуг, у загальній очікуваній сумі таких витрат.

Для обліку й узагальнення інформації про доходи і результати діяльності підприємства призначений 7-й клас рахунків. Рахунки з 70 по 78 – це рахунки, на яких відбиваються доходи. Рахунок 79 призначений для узагальнення інформації про фінансові результати діяльності підприємства. Рахунки 7-го класу є пасивними, крім 79 «Фінансові результати» і субрахунку 704 «Вирахування з доходу».

7 клас рахунків містить наступні рахунки:

- 70 Доходи від реалізації;
- 71 Інший операційний дохід;
- 72 Дохід від участі в капіталі;

- 73 Інші фінансові доходи;
- 74 Інші доходи;
- 76 Страхові платежі;
- 79 Фінансові результати.

Всі рахунки, крім 79 призначені для обліку доходів. По кредиту цих рахунків відображається нарахування відповідного доходу, а по дебету - ПДВ, що підлягає сплаті в бюджет та закриття рахунку доходів на відповідні фінансові результати облікового періоду. Залишків ці рахунки не мають та призначені вони для формування інформації про доходи та для складання Звіту про фінансові результати підприємства.

Для обліку доходів від реалізації продукції (товарів, послуг) планом рахунків передбачено застосування рахунку 70 «Доходи від реалізації» [10]. Цей рахунок має такі субрахунки:

- 701 «Дохід від реалізації готової продукції»;
- 702 «Дохід від реалізації товарів»;
- 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»;
- 704 «Вирахування з доходу»;
- 705 «Перестраховування»;
- 706 «Дохід процентний від фінансових послуг».

По кредиту субрахунків 701-703 відображається збільшення (отримання) доходу, по дебету - належна сума непрямих податків (акцизного збору, податку на додану вартість та інших, передбачених законодавством); суми, що отримуються підприємством на користь комітента, принципала, повірені перестраховальниками частки страхових платежів; результат зміни резервів незароблених премій (у страхових організаціях); списання у порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати» [5].

У табл. 1.1 наведена кореспонденція за субрахунками 701-703.

Таблиця 1.1 – Бухгалтерські проводки з обліку доходів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)*

Господарські операції	Д-т	К-т
Отримано довгостроковий вексель в рахунок оплати реалізованої готової продукції	16	701
Отримані в касу грошові кошти за реалізовану готову продукцію	30	701
Відображений дохід від реалізації готової продукції	36	701
Відображене зменшення кредиторської заборгованості перед постачальниками і підрядчиками шляхом реалізації їм готової продукції	63	701
Відображена сума непрямих податків, пов'язаних з реалізацією готової продукції	701	64
Відображений дохід від реалізації товарів за готівку	301	702
Відображений дохід, визнаний у момент відвантаження товарів вітчизняним, або іноземним покупцям, плата за які відстрочена	361, 362	702
Відображено дохід від продажу товарів іншим дебіторам	377	702
Відображено дохід від реалізації товарів, відвантажених покупцеві в рахунок отриманого авансу	681	702
Відображений дохід від реалізації товарів поточного періоду, переведений зі складу доходів майбутніх періодів	69	702
Нараховані податки і обов'язкові платежі в зв'язку з реалізацією робіт (послуг)	703	64
Списано на фінансовий результат дохід від реалізації робіт (послуг)	703	791
Відображений дохід, отриманий від реалізації робіт (послуг)	36	703
Відображення вартості поверненого товару	704	361
Відображена сума знижки після дати реалізації товару	704	361
Відображене податкове зобов'язання з ПДВ у вартості поверненого товару (в сумі знижки) (методом «сторно»)	704	641
Відкоригований фінансовий результат на суму відрахувань з доходу	791	704

*складено автором на підставі джерел [2,3,10]

Отже, порядок визначення та обліку доходів від реалізації продукції, робіт, та послуг, встановлений відповідно до НП(С)БО 15, базується на кількох ключових умовах, включаючи передачу ризиків та вигод покупцеві, відсутність подібних обмінів продукцією, та можливість достовірної оцінки доходу. Цей процес обліку відображається через специфічні бухгалтерські проводки, які реєструються на відповідних рахунках у системі бухгалтерського обліку (701 «Дохід від реалізації готової продукції»; 702 «Дохід від реалізації товарів»; 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»; 704 «Вирахування з доходу»; 705 «Перестраховування»; 706 «Дохід процентний від фінансових послуг»). Такий підхід дозволяє підприємствам точно відстежувати та аналізувати свої фінансові результати, забезпечуючи відповідність

із стандартами та надійність фінансової звітності.

На рахунку 71 «Інший операційний дохід» узагальнюється інформація про інші доходи від операційної діяльності підприємства в звітному періоді.

До інших операційних доходів відносяться:

- доходи від реалізації інших оборотних активів (крім фінансових інвестицій);
- доходи від операційної оренди активів;
- доходи від операційних курсових різниць по операціях в іноземній валюті;
- сума одержаних штрафів, пені, неустойок та інших санкцій за порушення господарських договорів, які визнані боржниками або одержали рішення господарського суду;
- доходи від списання кредиторської заборгованості, по яких минув строк позивної давнини;
- відшкодування раніше списаних активів;
- сума одержаних грантів і субсидій;
- інші доходи від операційної діяльності.

По кредиту рахунка 71 «Інший операційний дохід» відображається збільшення (одержання) доходу, по дебету – суми непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного збору та інших зборів (обов'язкових платежів) і списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

Рахунок 71 «Інший операційний дохід» має наступні субрахунки:

- 710 «Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»;
- 711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти»;
- 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»;
- 713 «Дохід від операційної оренди активів»;
- 714 «Дохід від операційної курсової різниці»;
- 715 «Штрафи, пені, неустойки»;
- 716 «Відшкодування раніше списаних активів»;
- 717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості»;

718 «Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів»;

719 «Інші доходи від операційної діяльності».

На субрахунку 710 «Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю» узагальнюється інформація про доходи від первісного визнання та зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю.

На субрахунку 711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти» узагальнюється інформація про доходи від купівлі-продажу іноземної валюти, зокрема додатна різниця між ціною купівлі-продажу іноземної валюти та її балансовою вартістю.

На субрахунку 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів» узагальнюється інформація про доходи від реалізації оборотних активів (виробничих запасів, малоцінних і швидкозношуваних предметів тощо).

На субрахунку 713 «Дохід від операційної оренди активів» узагальнюється інформація про доходи від оренди (крім фінансової) майна, якщо ця діяльність не є метою створення підприємства.

На субрахунку 714 «Дохід від операційної курсової різниці» узагальнюється інформація про доходи від курсових різниць по активах і зобов'язаннях підприємства, пов'язаних з операційною діяльністю.

На субрахунку 715 «Штрафи, пені, неустойки» узагальнюється інформація про штрафи, пені, неустойки та інші санкції за порушення господарських договорів, які визнані боржником або щодо яких одержані рішення суду, арбітражного суду про їх стягнення, а також про суми з відшкодування зазнаних збитків.

На субрахунку 716 «Відшкодування раніше списаних активів» узагальнюється інформація про суми відшкодуваної підприємству вартості раніше списаних активів.

На субрахунку 717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості» узагальнюється інформація про доходи від списання кредиторської заборгованості, що виникла в ході операційного циклу, по закінченні терміну позовної давнини.

На субрахунку 718 «Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів»

узагальнюється інформація про доходи від безоплатно одержаних оборотних активів (окрім фінансових інвестицій) і доходи від цільового фінансування, пов'язаного з операційною діяльністю.

На субрахунку 719 «Інші доходи від операційної діяльності» узагальнюється інформація про інші доходи від операційної діяльності, що не одержали відображення на інших субрахунках рахунка 71 «Інший операційний дохід», зокрема про доходи від операцій з тарою, від інвентаризації тощо.

Отже, порядок визначення й облік інших операційних доходів відображає складну структуру доходів, що виникають в результаті операційної діяльності підприємства. Цей процес включає розподіл доходів за різними категоріями, а також ведення обліку на спеціальних рахунках та субрахунках. Бухгалтерські проводки забезпечують чітке відображення кожного джерела доходу та його вплив на фінансовий стан підприємства. Дотримання даного порядку сприяє не лише точному фінансовому звітуванню, але й можливості ефективного аналізу та планування фінансових стратегій на майбутнє. Такий підхід дозволяє підприємствам ефективно керувати своїми фінансовими ресурсами та максимізувати прибутковість діяльності.

Для бухгалтерського обліку доходів від іншої діяльності передбачені рахунки, 73 «Інші фінансові доходи», 74 «Інші доходи».

Рахунок 73 «Інші фінансові доходи» призначений для обліку доходів, що виникають у процесі фінансової діяльності підприємства, зокрема дивідендів, відсотків та інших доходів від фінансової діяльності, що враховуються не на рахунку 72 «Дохід від участі в капіталі».

Рахунок 73 «Інші фінансові доходи» має такі субрахунки:

731 «Дивіденди одержані»;

732 «Відсотки одержані»;

733 «Інші доходи від фінансових операцій».

По кредиту рахунка відбивається визнана сума доходу, по дебету – списання кредитового обороту на рахунок 79 «Фінансові результати».

На субрахунку 731 «Дивіденди одержані» узагальнюється інформація про

належні дивіденди від інших підприємств, що не є асоційованими, дочірніми та спільними.

На субрахунку 732 «Відсотки одержані» узагальнюється інформація про відсотки за облігаціями чи іншими цінними паперами, за якими не ведеться облік на субрахунку 731 «Дивіденди одержані», зокрема винагороди за здані в фінансову оренду необоротні активи тощо.

На субрахунку 733 «Інші доходи від фінансових операцій» узагальнюється інформація про інші доходи від фінансової діяльності, що не одержала відображення на інших субрахунках рахунка 73 «Інші фінансові доходи».

Аналітичний облік фінансових доходів ведуть по об'єктах інвестування.

Рахунок 74 «Інші доходи» призначений для обліку доходів, що виникають у процесі звичайної діяльності, але не зв'язані з операційною і фінансовою діяльністю підприємства.

По кредиту рахунка 74 «Інші доходи» відбиває збільшення (одержання) доходу, по дебету – належна сума непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного збору та інших зборів (обов'язкових платежів) і списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

Рахунок 74 «Інші доходи» має такі субрахунки:

740 «Дохід від зміни вартості фінансових інструментів»

741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій»

742 «Дохід від відновлення корисності активів»

744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»

745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»

746 «Інші доходи»

На субрахунку 740 «Дохід від зміни вартості фінансових інструментів» підприємства, крім тих, основною діяльністю яких є торгівля цінними паперами, узагальнюють інформацію про доходи від зміни балансової вартості фінансових інструментів, які оцінюються за справедливою вартістю.

На субрахунку 741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій» узагальнюється інформація про доходи від реалізації фінансових інвестицій.

На субрахунку 742 «Дохід від відновлення корисності активів» узагальнюється інформація про визнані відповідно до НП(С)БО 28 «Зменшення корисності активів» доходи від відновлення корисності активів.

На субрахунку 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці» узагальнюється інформація про курсові різниці за активами та зобов'язаннями в іноземній валюті, які пов'язані з фінансовою та інвестиційною діяльністю підприємства.

На субрахунку 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів» узагальнюється інформація про доходи від безоплатно одержаних необоротних активів, фінансових інвестицій та цільового фінансування капітальних інвестицій.

На субрахунку 746 «Інші доходи» узагальнюється інформація про інші доходи, які не відображені на інших субрахунках рахунку 74 «Інші доходи», зокрема від списання кредиторської заборгованості, що не виникла в ході операційного циклу, по закінченні строку позовної давності, від перевищення вартості частки покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань і непередбачених зобов'язань об'єкта придбання над сукупністю витрат на об'єднання підприємств та/або видів їх господарської діяльності сума дооцінки об'єктів необоротних активів у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Отже, порядок визначення й обліку інших доходів в бухгалтерському обліку включає в себе використання рахунків 73 і 74. Так, рахунок 73 «Інші фінансові доходи» призначений для відображення доходів, що виникають в результаті фінансової діяльності підприємства, таких як дивіденди, відсотки та інші фінансові операції. Рахунок 74 «Інші доходи» використовується для обліку доходів, що не пов'язані з операційною або фінансовою діяльністю, а також включає доходи від реалізації активів та інші доходи від звичайної діяльності.

Кожен рахунок має свої субрахунки, які деталізують різні види доходів, а облік проводиться відповідно до бухгалтерських стандартів та законодавства.

У результаті проведеного теоретичного дослідження сутності, класифікації та порядку відображення доходів, було зроблено такі висновки:

- дохід є фундаментальною економічною категорією, яка відображає приріст економічних вигод підприємства;
- базується на гармонізації національних стандартів із міжнародними вимогами та визнання в обліку можливе лише за умови його достовірної оцінки та впевненості у збільшенні економічних вигод;
- відображення доходів дозволяє об'єктивно визначити чистий фінансовий результат діяльності підприємства за певний період

РОЗДІЛ 2. АУДИТ ДОХОДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Загальні завдання аудиту доходів діяльності підприємства

В умовах фінансової нестабільності першочерговим завданням вітчизняних підприємств є збереження конкурентоспроможності, у зв'язку з чим підвищується роль аудиту як основного фактору зростання доходу. Тому керівники підприємств усвідомлюють необхідність суворого контролю за доходами підприємства.

Вагоме місце в дослідженні теоретичних та практичних аспектів аудиту доходів приділялася у працях таких відомих вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів як Бачинський В., Білуха М., Бутинець Ф., Голов С., Котляров С., Куцик П., Мних Є., Озеран В., Пархоменко В., Пушкар М., Солошенко Л., Сопко В., Ткаченко Н., Усач Б. та багато інших.

Відповідно до МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» мета аудиту доходів полягає у висловленні аудитором незалежної професійної думки щодо правильності відображення у звітності інформації про отримані доходи [1].

Враховуючи поставлену мету основними завданнями аудиту доходів від основної діяльності підприємства є перевірка:

- дотримання положень розробленої облікової політики в сфері доходів;
- правильності та своєчасності визначення ПДВ, коригувань щодо нього;
- легітимності отримання визначених доходів, законності видів здійснюваної діяльності;
- виконання договірних зобов'язань перед контрагентами (покупцями, замовниками);
- відповідності відображених доходів в системі аналітичного та синтетичного обліку наявним первинним документам;
- правильності визнання та подальшої оцінки доходів відповідно до вимог стандартів;
- достовірності відображення доходів в системі податкового обліку,

легітимність отримання пільг в оподаткуванні;

– повноти та своєчасності відображення інформації в податковій звітності та узгодження її показників з фінансовою та управлінською [1].

Проведення якісного аудиту потребує системи достовірних доказів про доходи від основної діяльності підприємства, які можуть бути отримані з таких джерел як:

- законодавчо-нормативна база щодо доходів;
- Наказ про облікову політику підприємства;
- первинні документи (договори купівлі-продажу, рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, платіжні вимоги, довідки (розрахунки) тощо);
- облікові реєстри, що використовуються в залежності від обраної форми обліку;
- документи внутрішнього контролю, акти та довідки попередніх перевірок, аудиторські висновки та інша документація з контролю;
- фінансова та податкова звітність [1, 8].

В подальшому, в залежності від специфіки об'єкта перевірки, власного аудиторського досвіду, довіри до системи внутрішнього контролю тощо аудитор формує свій *план та програму аудиторської перевірки* отриманих доходів від основної діяльності. В узагальненому вигляді основні стадії здійснення аудиту доходів від основної діяльності наведені на рис. 2.1.

На організаційному першому етапі аудитор поперед вивчає можливого клієнта для розрахунку обсягів аудиту. При цьому він аналізує можливу інформацію про діяльність суб'єкта: досліджує структуру та організацію бізнесу та окремо бухгалтерії, особливості ведення обліку і формування звітності, висновки попереднього аудитора, доцільність та спроможність здійснення ним перевірки. У підсумку проведених організаційних заходів аудитор погоджується або ні на проведення аудиту. В подальшому, якщо аудитор погодився на проведення аудиторської перевірки він відправляє лист-зобов'язання, потім укладається договір на перевірку.

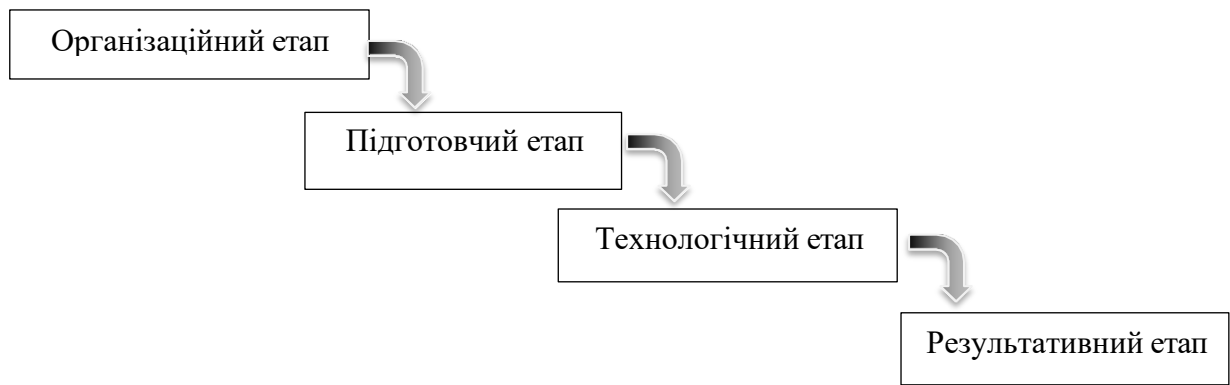

Рисунок 2.1 – Етапи здійснення аудиту доходів діяльності підприємства*
**складено автором*

В межах підготовчого етапу аудитор здійснює безпосередню підготовку для проведення аудиту того чи іншого об'єкта. При цьому в залежності від виявлених на попередньому етапі факторів здійснюються такі заходи:

- створюється аудиторська група та оцінюється потреба у додаткових сторонніх спеціалістах, експертах, консультантах;
- визначається загальна концепція перевірки;
- формується план перевірки (конкретні види та напрямки робіт, терміни проведення робіт та працівники відповідальні за їх виконання, оцінюються та конкретизуються аудиторські ризики та ступінь суттєвості);
- складається програма аудиту де перелічує стадії перевірки та вказуються завдання, описуються всі методи перевірки, зазначаються строки щодо підготовки і подачі аудиторських доказів необхідних для формування висновку аудитора, визначаються затрати часу необхідні для кожного виду та ділянки [1].

В процесі реалізації технологічного етапу аудитор виконує визначену та заплановану роботу відповідно до встановлених планів. При цьому в обліку доходів в подальшому буде залежати комплекс заходів, методів, прийомів та напрямків аудиту, вибірка аудиту та рівень аудиторського ризику. На заключній результативній стадії за умови отримання достатнього обсягу інформації та необхідних доказів аудитор складає та надає письмову інформацію своєму клієнту

за підсумками перевірки даного об'єкта, погоджує отримані результати аудиту, формує та підписує аудиторські звіт і висновок.

Питання з тестування оцінки системи внутрішнього контролю та обліку доходів підприємства

- Чи відповідає визнання та подальша оцінка доходів міжнародним або національним регламентам та внутрішнім регламентам?
- Чи є в наявності прейскуранти, як і ким вони затверджуються?
- Хто розробляє і затверджує цінову політику?
- Особи, які дають дозвіл на реалізацію продукції (робіт, послуг): керівник?
- Чи відвантажувалася продукція пов'язаним особам? Хто приймає такі рішення: керівник?
- Чи були виявлені випадки реалізації продукції без документів на відвантаження?
- Чи ведеться аналітичний облік визначення доходів за бартерними угодами?
- Чи ведуться книги реєстрації замовлень на продаж готової продукції?
- Чи відвантажувалася продукція за бартерним контрактом?
- Чи є відповідальні особи за повноту і своєчасність відвантаження?
- Чи звіряються дані аналітичного обліку щодо доходів: з синтетичними регістрами, головною книгою, обороткою?
- Чи звіряються рахунки-фактури із затвердженими замовленнями на продаж і документами на відвантаження продукції?
- Чи узгоджується з головним бухгалтером реалізація продукції боржникам?
- Чи укладаються договори з кожним покупцем на кожний вид реалізації продукції?

Рисунок 2.2 – Тестові питання аудитора для перевірки правильності організації обліку доходів діяльності підприємства*

**складено автором на підставі [33].*

При цьому можуть бути виявлені такі порушення:

- неправильне врахування принципу нарахування і відповідності доходів та витрат, зокрема в частині авансів;
- неправильне проведення операцій щодо обліку доходів та подальше списання доходів на формування фінансових результатів;
- доходи не відповідають певному звітному періоду;
- дані синтетичного обліку не відповідають аналітичному обліку та первинній ланці;

– фінансова та податкова звітність містить неправильну інформацію про доходи тощо.

Отже, приділення уваги питанням аудиту доходів діяльності суб'єктів господарювання дозволить вчасно виявляти перспективні шляхи розвитку вітчизняних підприємств. Здійснення якісного аудиту потребує належної організаційно-методичної побудови процесу цього виду перевірки, яка б охопила всі ділянки обліку, що стосуються формування доходів від основної діяльності підприємства.

2.2. Методика аудиту доходів діяльності підприємства

Аудит доходів діяльності підприємства може здійснюватися в двох формах: внутрішній та зовнішній. Вибір тієї чи іншої форми аудиту обумовлено перш за все його обов'язковістю (якщо мова йде про зовнішній), розміром підприємства, його фінансовою спроможністю та потребами, в тому числі власників та керівництва (рис.2.3).

У разі проведення зовнішнього аудиту, основні аспекти проведення якого розглянули в попередньому пункті, необхідно зважити, що він є обов'язковий для підприємств, що становлять публічний інтерес, великих та середніх підприємств, публічних акціонерних товариств, монополій, підприємств видобувної галузі та інших суб'єктів визначених в ЗУ "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" [8]. При цьому всі подальші організаційні дії, методологічні, нормативні та інші аспекти визначаються аудиторською фірмою.

На сьогодні актуально стоїть питання щодо доцільності проведення внутрішнього аудиту (контролю). На підприємстві він може бути представлений в різних формах і здебільшого виявляється в формі інвентаризації, що здійснюється перед складанням фінансової звітності та в інших, передбачених нормативами, випадках. При цьому доходи перевіряються в перетині з дебіторською заборгованістю, вхідними грошовими потоками та їх впливу на фінансові результати [15].

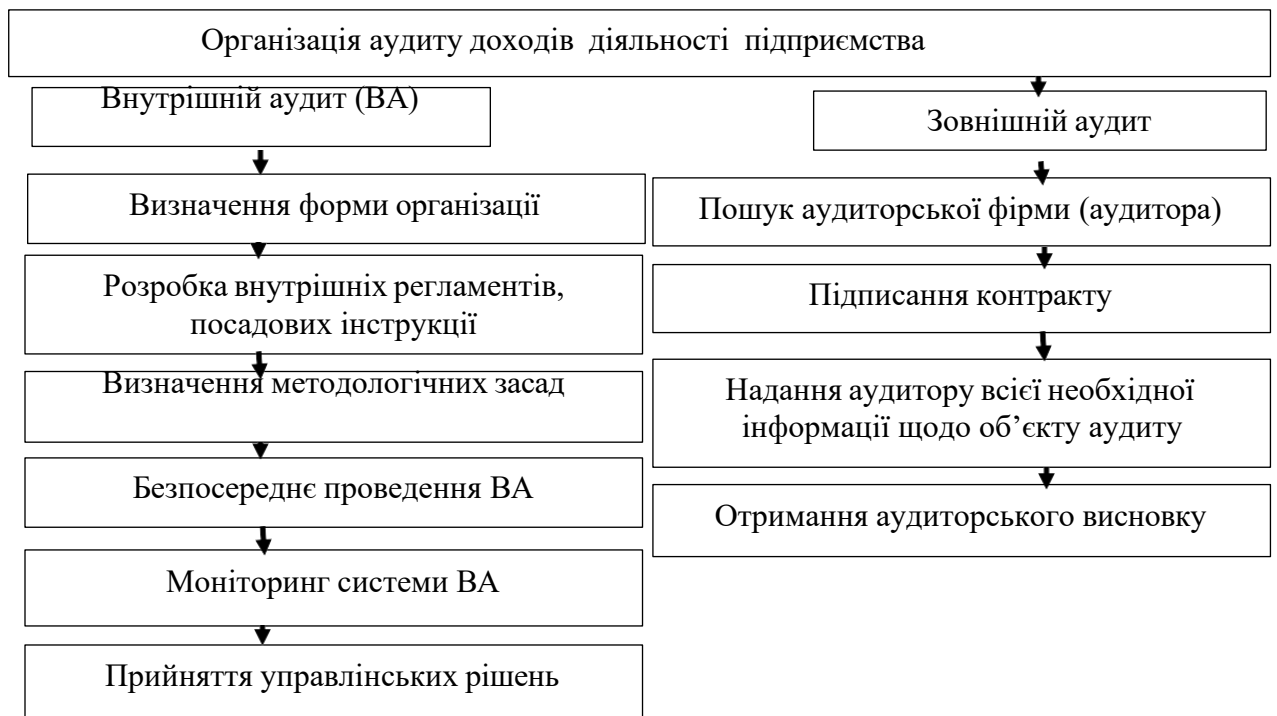

Рисунок 2.3 – Підходи до організації аудиту доходів діяльності підприємства*

**складено автором*

Безумовно, кожен напрям організації внутрішнього аудиту (рис. 2.4), в тому числі і в частині проведення аудиту доходів підприємства має свої переваги та недоліки. Це досить складний процес, який повинен враховувати цілу систему внутрішніх та зовнішніх організаційних, фінансових, економічних, наукових та інших факторів. Зокрема, на великих підприємствах, які мають декілька напрямів основної діяльності і відповідно потоків отриманих доходів можуть задіяти кілька підрозділів, що реалізують внутрішній аудит доходів на різних напрямках, етапах та рівнях діяльності.

Таким чином, аудит доходів діяльності має важливе значення для діяльності суб'єкта господарювання. Впорядкуванню процесу аудиту доходів діяльності сприятиме його організація як в розрізі напрямків, механізмів організації та і за етапами проведення. Це забезпечить створення ефективного контрольного середовища та процедур внутрішнього контролю й сприятиме посиленню конкурентоспроможності торговельного підприємства.

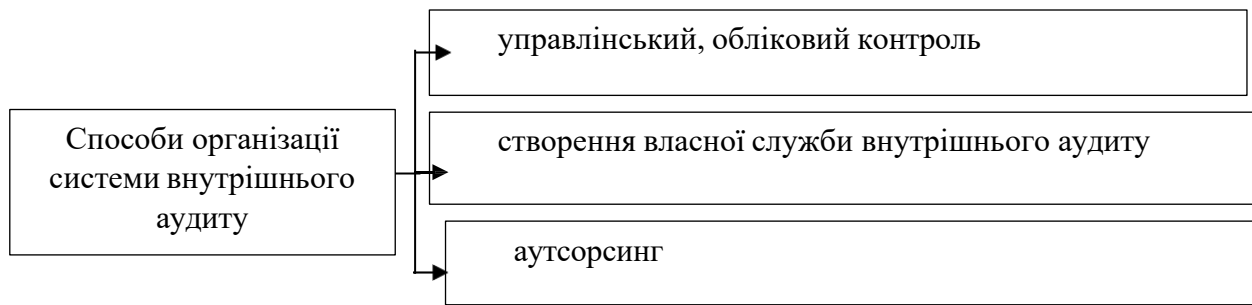

Рисунок 2.4 – Способи організації системи внутрішнього аудиту доходів діяльності підприємства*

**складено автором*

Незважаючи на форму організації внутрішнього аудиту, зокрема, за умови організації системи внутрішнього аудиту через створення спеціального органу або посади, розподілу цих функцій між працівниками підприємства, повинні сформувати систему регулювання яка б охоплювала організаційний, кадровий та методологічний рівні. На кожному рівні системи регулювання повинен затверджуватись внутрішній норматив, що урегулює відповідний напрям виконання процедур аудиту (рис 2.5).

В межах дослідження розглянемо більш детально методологічний рівень організації внутрішнього аудиту доходів діяльності, який має сприяти підвищенню ефективності організації внутрішнього аудиту підприємства в цілому.

При подальшому виборі та впровадженні заходів з аудиту необхідно враховувати низку важливих факторів, а саме: збалансованість, ризик-орієнтованість, ефективність, економічна доцільність, відповідальність та спостережливість. Перш за все визначаючи методологічні засади його проведення на підприємстві доцільно враховувати, що дохід діяльності є об'єктом уваги в системах фінансового, податкового та управлінського обліку. Саме такий системний підхід пропонуємо використовувати в межах проведення внутрішнього контролю.

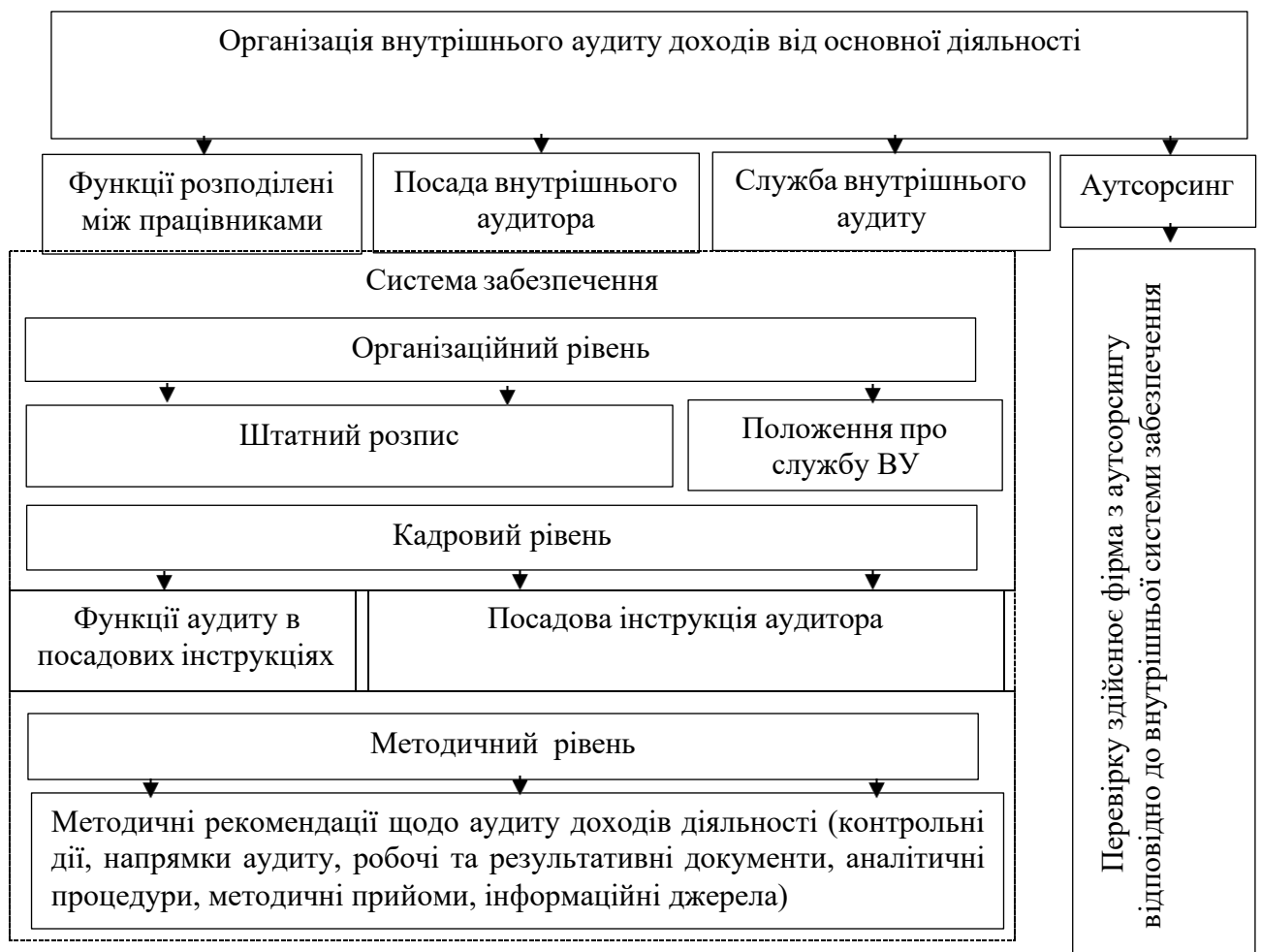

Рисунок 2.5 – Організація внутрішнього аудиту доходів діяльності*

*складено автором

Дослідження доходів діяльності не лише в частині фінансового обліку, а і податкового та управлінського дасть змогу оптимізувати податкові розрахунки, уникнути або максимально знизити податкові ризики, знизити вплив наявних «парадоксів прибутку», зокрема, в частині коли є доходи, проте відсутні позитивні потоки. Для подальшого удосконалення внутрішнього контролю пропонуємо використовувати розроблену методику внутрішнього аудиту доходів діяльності в розрізі трьох основних етапів та в межах системи видів обліку в частині таких складових як: об'єкти обліку, джерела інформації, послідовність здійснення процедур та методичних прийомів (додаток Е). Для практичної реалізації визначеного механізму необхідно сформувані відповідні внутрішні нормативи, визначитися з плановими та робочими документами з проведення внутрішнього аудиту доходів від основної діяльності підприємства. Незалежно від обраної моделі

організації внутрішнього аудиту кожен етап аудиторської перевірки забезпечується відповідним документальним супроводженням. Так, на етапі організаційно-підготовчого етапу досить важливо сформувати якісну програму внутрішнього аудиту. Формується план внутрішнього аудиту основних доходів який містить перелік аудиторських процедур, джерела та методичні прийоми наведено в додатку Е. В подальшому якість проведення контрольних процедур в розрізі напрямів контролю обумовлено наявністю розроблених робочих документів внутрішнього аудиту.

Робочі документи формуються аудитором самостійно в довільній формі з урахуванням професійного ризику та судження. Запропоновані робочі документи з внутрішнього аудиту доходів діяльності наведено в додатках Ж. Програма аудиту доходів від реалізації продукції наведена у додатку И. Досить важливо формуючі робочі документи передбачати не тільки правильність оцінки, визнання та обліку доходів, а і паралельно оцінювати якість управління дебіторською заборгованістю [14], вхідними грошовими потоками.

Особливого значення набуває останній фактор, адже якщо нарахування доходів не супроводжується швидкою сплатою договірних зобов'язань у підприємства виникають значні труднощі щодо забезпечення своєї операційної діяльності, оскільки унеможлиблюється закуп сировини, виплату зобов'язань.

Таким чином, внутрішній аудит доходів дуже важливий для ефективної діяльності підприємства і повинен здійснюватися в межах ключових аспектів фінансового, податкового та управлінського обліку за відповідного методичного, нормативного та інформаційного забезпечення.

3. ПРАКТИКА ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ДОХОДІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ДРУЖБА СВК»

3.1. Техніко-економічна характеристика ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Об'єктом дослідження запасів та діяльності підприємства в даній кваліфікаційній роботі є ТОВ «ДРУЖБА СВК», що знаходиться за адресою с. Камчик, Білгород-Дністровського району, Одеської області.

У 1947 році на території села Зоря, розташованого у Саратському районі Одеської області, було створено три колективних господарства: колгосп ім. Ф. Енгельса, колгосп ім. К. Маркса, колгосп «Іскра». Основними видами діяльності колгоспів були рослинництво та тваринництво. Розводили, головним чином, велику рогату худобу, вівці, свиней та птицю. Ведуче місце у рослинництві займало вирощування зернових культур. Таким чином на території села Зоря було сформовано колективне господарство «ДРУЖБА». У розпорядженні господарства були обширі та просторі земельні угіддя. В той час у господарстві склався зерно- тваринницький напрям діяльності. Рослинництво приносило врожай зернових культур, кормів, а також овочів та картоплі. Ще поширились садівництво та виноградарство. Основною метою тваринництва було виробництво молока та м'яса. У 2000 році згідно Закону України «Про колективну власність в Україні» підприємство було знов реорганізовано у сільськогосподарський виробничий кооператив - СВК «ДРУЖБА».

Вищим органом управління ТОВ «ДРУЖБА СВК» є Загальні збори членів Кооперативу. Виконавчий орган – Правління Кооперативу на чолі з Головою Кооперативу. Контролюючий орган – Ревізійна комісія.

Крім того, що вироблена продукція використовується самим Кооперативом, з усіх ділянок частина продукції реалізується. Покупцями, а точніше – споживачами цієї продукції є населення села Зоря та навколо розташованих населених пунктів. Продукція реалізується напряму, тобто безпосередньо з самих бригад, а також через мережу магазинів. На балансі

Кооперативу знаходяться чотири продовольчих магазини, кафе «Камчія», бар «Камчія». Більша частина продукції – це зернові та масляні культури, м'ясо та м'ясні вироби – реалізуються приватним підприємцям, які приїжджають з усієї України. Частіше з Одеси, Білгород-Дністровського та інших населених пунктів Одеської області, а також Київської, Харківської, Полтавської та багатьох інших областей. Для аналізу основних показників діяльності підприємства складемо аналітичну табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024 роки*

Показники	2023 рік	2024 рік	Відхилення 2024р. від 2023р.	
			абс.	%
1. Обсяг продукції в натуральному виразі, т	23547	23600,9	53,9	0,23
2. Обсяг продукції в оптових цінах без ПДВ та акцизного збору, тис. грн.				
- у діючих оптових цінах	182142,86	239721,79	57578,93	31,61
- у порівнянних оптових цінах	182142,77	239721,66	57578,89	31,61
3. Середня оптова ціна за 1 тону продукції, грн.	7735,22	10157,32	2422,10	31,31
4. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	189207	251006	61799	32,66
5. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	150458	148078	-2380	-1,58
6. Адміністративні витрати, тис. грн.	6715	8397	1682	25,05
7. Витрати на збут, тис. грн.	7168	9059	1891	26,38
8. Валовий прибуток, тис. грн.	38749	102928	64179	165,63
9. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	164341	165534	1193	0,73
10. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	86,86	65,95	-20,91	-24,07
11. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн. в т.ч.слі:	25130	96914	71784	285,65
- від основної операційної діяльності	24866	85569	60703	244,12

Продовження табл. 3.1

Показники	2023 рік	2024 рік	Відхилення 2024р. від 2023р.	
			абс.	%
- від іншої операційної діяльності	2577	14056	11479	445,44
- від фінансової діяльності	-2091	-2700	-609	-0,29
- від іншої діяльності	-222	-11	-211	-95,04
12. Податок на прибуток, тис. грн.	-	-	-	-
13. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	25130	96914	71784	285,65
14. Матеріальні витрати, тис. грн.	111851	130693	18842	16,85
15. Матеріаловіддача, грн.	1,692	1,921	0,229	13,53
16. Матеріаломісткість продукції, грн.	0,59	0,52	-0,07	11,86
17. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб.	123	124	1	0,81
18. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу, тис. грн.	1538,27	2024,24	485,97	31,59
19. Фонд оплати праці штатних працівників облікового складу, тис. грн.	19183	24457	5274	27,49
20. Середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу, тис. грн.	155,95	197,23	41,28	26,47
21. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис. грн.	65473	77262	11789	18,01
22. Фондовіддача, грн.				
- по продукції	2,89	3,25	0,36	0,12
- по прибутку	0,38	1,25	0,87	228,95
23. Фондорентабельність, %	38,38	125,43	87,05	x
24. Середня річна вартість оборотних коштів, тис. грн.	232202	285609	53407	23,00
25. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	0,81	0,88	0,07	8,64
26. Рентабельність продукції, %	25,75	69,51	43,76	x

Закінчення табл. 3.1

Показники	2023 рік	2024 рік	Відхилення 2024р. від 2023р.	
			абс.	%
27. Рентабельність виробництва, %	15,29	58,55	43,26	x
28. Середня річна сума дебіторської заборгованості	8515	6037	-2478	-29,10
29. Середня річна сума кредиторської заборгованості	12527	9314	-3213	-25,65
30. Коефіцієнти ліквідності балансу - коефіцієнт поточної ліквідності	18,29	62,59	44,30	x
- коефіцієнт швидкої ліквідності	8,80	30,94	22,14	x
- коефіцієнт абсолютної ліквідності	6,76	24,33	17,57	x

* Розраховано на підставі даних фінансової та статистичної звітності підприємства та методики [16, 23]

Дослідження основних техніко-економічних показників за 2024-2023 р. р. даних табл. 3.1 показало, що обсяг продукції збільшився: в натуральному виразі – на 53,9т. або на 0,23%, в діючих цінах – на 57578,93 тис.грн. або на 31,61%, а в порівняних цінах – на 57578,89 тис.грн. або на 31,61%. Це пов'язане зі зростанням середньої оптової ціни за 1 тону продукції на 2422,10 тис. грн. або на 31,31%. Фінансовий результат діяльності підприємства збільшився на 71784 тис. грн. за рахунок збільшення прибутку від основної операційної діяльності, що є позитивним.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів збільшився на 0,07обороту або 8,64%; рентабельність продукції збільшилась на 43,76 процентні пункти, а рентабельність виробництва – на 43,26 процентних пункти, що позитивно характеризує ефективність операційної діяльності підприємства.

Баланс підприємства за період, що аналізується, є ліквідним.

Дослідження основних техніко-економічних показників за 2023-2024 р. р. даних табл. 3.1 показало:

– в 2024 році в порівнянні з 2023 роком збільшився чистий дохід на 61799 тис. грн або на 32,66% при збільшенні обсягу продукції в натуральному виразі на 53,9т або 0,23 %. Спостерігається зростання ціни 1 т продукції на 2422,10 тис. грн. або на 31,31%, що є позитивною тенденцією для основної операційної діяльності підприємства;

– у 2024 році в порівнянні з 2023 роком збільшився обсяг продукції в оптових цінах без ПДВ у діючих цінах – на 57578,93тис.грн або на 31,61%.

– собівартість реалізованої продукції в 2024 р. в порівнянні з 2023 р. зменшилась на 2380 тис. грн. або 1,58%, витрати на збут збільшились на 1891 тис. грн. або 26,38%, адміністративні витрати – на 1682 тис. грн. або на 25,05 %. Спостерігається зменшення витрат на 1грн.реалізованої продукції, що позитивно вплинуло на фінансовий результат від основної операційної діяльності;

– у 2024 році в порівнянні з 2023 роком фінансовий результат до оподаткування збільшився на 71784 тис. грн. або в 2,8 рази в наслідок збільшення 2,4 рази. Фінансовий результат від іншої діяльності продовжував залишатися збитковим, але розмір збитку зменшився на 211 тис.грн. або на 95,04%. Фінансова діяльність у 2024 році була збитковою, фінансовий результат від якої зменшився на 609 тис.грн. Також прибутковою виявилась інша операційна діяльність, фінансовий результат від якої збільшився на 11479 тис.грн. або в 4,4р.

За період, що аналізується, спостерігається значне збільшення рента-бельності продукції – на 43,76% пункти та рентабельності виробництва – на 43,26 % пунктів в 2024р. в порівнянні з 2023 р., що позитивно характеризує основну операційну діяльність підприємства;

– спостерігається покращення використання основних засобів та оборотних активів підприємства в 2024 р. в порівнянні з 2023 р.: відбулось збільшення фондівіддачі по продукції на 0,12% і по прибутку в 0,87р., а також коефіцієнту оборотності оборотних активів на 0,07 обороту або 8,64%;

– баланс підприємства є абсолютно ліквідним як у 2024 р., так і в 2023р., та відбулось покращення рівня ліквідності, про що свідчить підвищення коефіцієнту поточної ліквідності на 44,3 пункти, швидкої ліквідності – на 22,14 пункти, а абсолютної ліквідності – на 17,57 пункти, що позитивно впливає на фінансовий стан підприємства;

– але у 2024 р. в порівнянні з 2023 р. середня річна сума дебіторської заборгованості зменшилась на 29,1%. Водночас, сума кредиторської заборгованості у 2024 році порівняно з 2023 роком виявляє тенденцію до зниження на 3213 тис.грн. або на 25,65%.

Таким чином, аналіз основних техніко-економічних показників діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» у 2024 році в порівнянні з 2023 роком свідчить про її тенденцію у зміні більшості показників, що потребує більш детального аналізу фінансових результатів та фінансового стану підприємства.

3.2. Загальна організація бухгалтерського обліку на підприємстві

Облік на ТОВ «ДРУЖБА СВК» представлений такими видами обліку: оперативний, фінансовий, статистичний, податковий. Оперативний облік здійснюється безпосередньо на складах та в цехах підприємства робітниками, робота яких перевіряється 1 раз у 2 тижні відповідними менеджерами. Статистичний, фінансовий та податковий облік здійснюється безпосередньо у віддалі бухгалтерії й узагальнюється у формах статистичної, фінансової та податкової звітності.

Бухгалтерський облік на ТОВ «ДРУЖБА СВК» регламентується законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» та П(С)БО [9]. Ведення бухгалтерського обліку на ТОВ «ДРУЖБА СВК» регулюється Наказом керівника «Про облікову політику підприємства», в якому обумовлені певні особливості бухгалтерського обліку ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Веденням обліку у ТОВ «ДРУЖБА СВК» займається відділ бухгалтерії. До обов'язків головного бухгалтера відносять:

1. Забезпечення ведення бухгалтерського обліку, дотримуючись єдиних методологічних засад, встановлених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», з урахуванням особливостей діяльності підприємства і технології оброблення облікових даних.

2. Організація роботи бухгалтерської служби, контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій.

3. Вимагання від підрозділів, служб та працівників забезпечення неухильного дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

4. Вживання всіх необхідних заходів для запобігання несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних документах і регістрах бухгалтерського обліку та збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну.

5. Забезпечення складання на основі даних бухгалтерського обліку фінансової звітності підприємства, підписання її та подання в установлені строки користувачам.

6. Здійснює заходи щодо надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

7. Бере участь у підготовці та поданні інших видів періодичної звітності, які передбачають підпис головного бухгалтера, до органів вищого рівня у відповідності з нормативними актами, затвердженими формами та інструкціями.

8. За погодженням з власником (керівником) підприємства забезпечує перерахування податків та зборів, передбачених законодавством, проводить розрахунки з іншими кредиторами відповідно до договірних зобов'язань.

9. Здійснює контроль за веденням касових операцій, раціональним та ефективним використанням матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

10. Бере участь у проведенні інвентаризаційної роботи на підприємстві, оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства.

11. Організує роботу з підготовки пропозицій для власника (керівника) підприємства щодо:

- визначення облікової політики підприємства, внесення змін до обраної облікової політики, вибору форми бухгалтерського обліку з урахуванням діяльності підприємства і технології оброблення облікових даних;

- розроблення системи і форм внутрішньогосподарського (управлінського) обліку та правил документообігу, додаткової системи рахунків і реєстрів аналітичного обліку, звітності і контролю господарських операцій;

- визначення прав працівників на підписання первинних та зведених облікових документів;

- вибору оптимальної структури бухгалтерської служби та чисельності її працівників, підвищення професійного рівня бухгалтерів, забезпечення їх довідковими матеріалами;

- поліпшення системи інформаційного забезпечення управління та шляхів проходження обробленої інформації до виконавців;

- впровадження автоматизованої системи оброблення даних бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей діяльності підприємства чи удосконалення діючої;

- забезпечення збереження майна, раціонального та ефективного використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, залучення кредитів та їх погашення;

- виділення на окремий баланс філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів підприємства та включення їх показників до фінансової звітності підприємства.

12. Керує працівниками бухгалтерського обліку підприємства та розподіляє між ними посадові завдання та обов'язки.

13. Знайомить цих працівників із нормативно-методичними

документами та інформаційними матеріалами, які стосуються їх діяльності, а також із змінами в чинному законодавстві.

Для чіткої організації і планування роботи, а також раціонального розподілу праці на підприємстві розробляються посадові інструкції на кожну посаду, передбачену штатним розкладом.

Посадова інструкція головного бухгалтера складена на підприємстві ТОВ «ДРУЖБА СВК» відповідно до вимог чинного законодавства України.

На підприємстві ТОВ «ДРУЖБА СВК» застосовується автоматизована форма обліку (рис. 3.1).

Рис. 3.1 – Схема автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку, яка використовується на ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

*складено автором

Працівники відділу бухгалтерії також застосовують для обробки інформації наступні програми: MS Word, MS Excel. У програмі MS Word в

основному створюється і редагуються текстові документи та звіти.

В цьому форматі працівники відділу отримують інформацію від інших підрозділів, керівництва та державних служб. У програмі MS Excel складаються різноманітні таблиці для подальших обчислень, дозволяє вирішувати завдання і тому є поширеною програмою в усіх підрозділах підприємства ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Таким чином, відділ бухгалтерії працює злагоджено завдяки новим автоматизованим технологіям, програмним забезпеченням та кваліфікованим працівникам відділу. Більша частина завдань, покладених на відділ бухгалтерії вирішується на більш якісному рівні та з використанням меншого часу завдяки комп'ютерним технологіям та інтегрованих на ньому програм.

3.3. Аналіз доходів та фінансових результатів діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК»

3.3.1. Аналіз динаміки та структури доходів діяльності підприємства

Аналіз доходів підприємства від усіх видів його діяльності спрямований на оцінку їх складу, структури та динаміки. Для вирішення цих завдань складається аналітична табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Аналіз динаміки та структури доходів діяльності підприємства*

Показники	Код рядка ф. №2	Попередній рік.		Звітний рік		Відхилення	
		Сума тис.грн.	Структура%	Сума тис.грн.	Структура%	Сума тис.грн. гр.4-гр.2	%пунктів гр.5-гр.3
А	1	2	3	4	5	6	7
Операційна діяльність							
1.Чистий дохід від реалізації продукції	2000	189207	97,21	251006	93,63	61799	-3,58
2.Інші операційні доходи	2120	5434	2,79	16983	6,33	11549	3,54

Продовження табл. 3.2

A	1	2	3	4	5	6	7
3.Всього доходи операційної діяльності	x	194641	100	267989	99,96	73348	-0,04
Інвестиційна, фінансова та інша діяльність							
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0	0	0	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0	97	0,04	97	0,04
Інші доходи	2240	0	0	0	0	0	0
Всього доходів	x	0	0	97	0,04	97	0,04
Разом по підприємству	x	194641	100,0	268086	100,0	73445	x

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства

За результатами аналізу динаміки доходів підприємства можна зробити висновок про суттєве зростання загального обсягу доходів у звітному році на 73445 тис. грн порівняно з попереднім роком. Це позитивна тенденція, яка свідчить про збільшення обсягів діяльності підприємства. Основним джерелом доходів залишається чистий дохід від реалізації продукції, хоча його частка у загальній структурі знизилась з 97,21% до 93,63%, тобто на 3,58 %п. Це пояснюється зростанням фінансування за рахунок інших джерел доходу. Величина інших операційних доходів зросла 11549 тис. грн., збільшив при цьому їх частку на 3,54 % п., Це може бути пов'язано з надходженням страхових виплат, дооцінкою активів або іншими операційними джерелами. Фінансова діяльність представлена лише іншими фінансовими доходами, які залишились. Загалом, структура доходів свідчить про збереження домінування основної діяльності, але також і про активізацію інших операційних напрямів, що може позитивно впливати на стійкість фінансових результатів у майбутньому.

3.3.2. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

Фінансові результати діяльності підприємства виникають від таких видів його діяльності як основна операційна, інша операційна, фінансова та інша

діяльність.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства до оподаткування здійснюють за даними форми №2 „Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)” за допомогою аналітичної табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Аналіз формування і динаміки фінансових результатів діяльності підприємства*

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення	
		тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1. Фінансовий результат від реалізації продукції	2000-2050-2130-2150	24866	98,95	85472	88,19	60606	-10,76
2. . Фінансовий результат від іншої операційної діяльності	2120-2180	2577	10,25	14056	14,5	11479	4,25
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	2190 (2195)	27443	x	99528	x	72085	100,42
4. Фінансовий результат від інвестиційної та фінансової діяльності	2200 + 2220 – 2250 – 2255	-2091	-3,97	-2603	-1,32	-512	-2,65
5. Фінансовий результат від іншої діяльності	2240 – 2270	-222	-0,41	-11	-0,01	211	-0,40
6. Фінансовий результат до оподаткування	2290 (2295)	25130	100,0	96914	100,0	71784	В 2,8 разів

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства та методики авторів [13, 16]

За результатами аналізу видно, що фінансовий результат до оподаткування у звітному році збільшився на 72085 тис. грн порівняно з попереднім роком, що свідчить про поліпшення діяльності підприємства. Це відбулось за рахунок збільшення прибутку від реалізації продукції, який підвищився на 60606 тис. Основну частку в прибутку до оподаткування займає результат від реалізації продукції. У попередньому році ця діяльність формувала 98,95% фін. результату, тоді як у звітному році 88,19%, тобто її питома вага знизилась на 10,76 п.п. Це свідчить, що зросла роль інших джерел

доходу. Позитивний вплив на зміну фінансового результату мала інша операційна діяльність: її прибуток збільшився на 11479 тис. грн, а її частка у структурі прибутку зросла з 10,25% до 14,5%. Це свідчить про ефективну роботу підприємства в суміжних операційних напрямках. Разом з тим, фінансова та інвестиційна діяльність у звітному році була збитковою (-2603 тис. грн), що негативно вплинуло на загальний результат.

Підприємству слід звернути увагу на неефективність фінансово-інвестиційної сфери та посилити контроль за витратами.

3.3.3. Аналіз динаміки та структури витрат підприємства

Аналіз витрат від усіх видів діяльності підприємства спрямований на оцінку їх складу, структури та динаміки. Для вирішення цих завдань складається аналітична табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Аналіз динаміки та структури витрат діяльності підприємства*

Показники	Код рядка ф.№2	Попередній рік.		Звітний рік		Відхилення	
		Сума тис.грн.	Структура%	Сума тис.грн	Структура%	Сума тис.грн. гр.4-гр.2	%пункті в гр.5-гр.3
А	1	2	3	4	5	6	7
Операційна діяльність							
1.Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	150458	88,76	148078	86,51	-2380	-2,25
2.Адміністративні витрати	2130	6715	3,96	8397	4,90	1682	0,94
3.Витрати на збут	2150	7168	4,23	9059	5,29	1891	1,06
4.Інші операційні витрати	2180	2857	1,69	2927	1,71	70	0,02
Всього витрат операційної діяльності	х	167198	98,64	168461	98,41	1263	-0,23
Інвестиційна, фінансова та інша діяльність							
5.Фінансові витрати	2250	2091	1,23	2700	1,58	609	0,35
6.Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	0	0	0	0
7.Інші витрати	2270	222	0,13	11	0,01	-211	-0,12
Всього витрат	х	2313	1,36	2711	1,59	398	0,23
Разом по підприємству	х	169511	100	171172	100,0	1661	х

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства та методики авторів [16]

З табл. 3.4 видно, що за звітний період загальні витрати підприємства зросли на 1 661 тис. грн (з 169 511 тис. грн до 171 172 тис. грн). Це свідчить про незначне розширення діяльності або зростання вартості ресурсів. Операційні витрати складають переважну більшість усіх витрат — 98,41% у звітному році. Проте їхня частка в загальній структурі дещо зменшилася на 0,23 в.п. порівняно з попереднім роком. Витрати на інвестиційну та фінансову діяльність займають лише **1,59%**, хоча спостерігається тенденція до їх зростання (на 0,23 в.п.).

Спостерігається позитивна тенденція собівартості реалізованої продукції – абсолютне зниження на 2 380 тис. грн. Її частка в структурі впала з 88,76% до 86,51% (-2,25 в.п.). Це може бути результатом економії ресурсів, впровадження нових технологій або зміни асортименту на менш енергомісткий. Адміністративні витрати збільшилися на 1 682 тис. грн (+0,94 в.п. у структурі), а витрати на збут — на 1 891 тис. грн (+1,06 в.п.). Зростання витрат на збут може бути виправданим, якщо воно супроводжується зростанням обсягів продажу.

Фінансові витрати зросли на 609 тис. грн, що призвело до збільшення їхньої питомої ваги до 1,58%. Це вказує на підвищення вартості обслуговування залученого капіталу (кредитів або позик).

Інші витрати суттєво скоротилися (на 211 тис. грн) і становлять майже нульову частку (0,01%), що свідчить про мінімізацію непрофільних витрат.

3.3.4. Аналіз фінансових результатів від основної операційної діяльності (реалізації продукції)

Аналіз фінансових результатів від основної операційної діяльності підприємства виконують за даними форми №2 „Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)” за допомогою аналітичної табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Аналіз фінансового результату від основної операційної діяльності*

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік, тис. грн	Звітний рік, тис. грн	Відхилення	
				тис. грн	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	189207	251006	61799	32,66
2. Собівартість реалізованої продукції	2050	150458	148078	-2380	1,58
3. Валовий прибуток	2090 (2095)	38749	102928	64179	165,63
4. Адміністративні витрати	2130	6715	8397	1682	25,05
5. Витрати на збут	2150	7168	9059	1891	26,38
6. Фінансовий результат від основної операційної діяльності	2000-2050- -2130-2150	24866	85472	60606	243,73

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства та методики авторів [16]

За даними табл. 3.5 фінансовий результат від основної операційної діяльності у звітному році збільшився на 60606 тис. грн (з 24866 тис. грн у 2023 році до 85472 тис. грн у 2024 році), що є позитивною динамікою та свідчить про збільшення ефективності діяльності підприємства порівняно з попереднім роком. Це зумовлено основними факторами:

- зменшенням собівартості реалізованої продукції на 2380 тис. грн.
- невеликим збільшенням витрат, що пов'язані з основною операційною діяльністю адміністративних витрат на 25,05 % та збільшення витрат на збут на 26,38 %.

3.3.5. Аналіз рентабельності продукції

Аналіз рентабельності продукції здійснюють, використовуючи дані форми №2 „Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)”, за допомогою аналітичної табл. 3.6.

За результатами аналізу видно, що підприємство зберігає прибуткову діяльність, у звітному році спостерігається збільшення рентабельності продукції за всіма методами розрахунку. Розрахунок рентабельності:

Таблиця 3.6 – Формування та динаміка рентабельності продукції*

Показники	Попередн ий рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	189207	251006	61799	32,66
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	150458	148078	-2380	-1,58
3. Валовий прибуток (збиток), тис. грн	38749	102928	64179	165,63
4. Прибуток від реалізації продукції, тис. грн	38749	102928	64179	165,63
5. Рентабельність продукції [як відношення валового прибутку до собівартості реалізованої продукції], %	25,75	69,51	43,76	x
6. Рентабельність продукції [як відношення валового прибутку до чистого доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг], %	20,48	41,01	20,53	x

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства та методики авторів [16]

1. Рентабельність до собівартості:

$$2023 = (38749/150458) \times 100 = 25,75\%$$

$$2024 = (102928 / 148078) \times 100 = 69,51\%$$

2. Рентабельність до чистого доходу:

$$2023 = (38749 / 189207) \times 100 = 20,48\%$$

$$2024 = (102928 / 251006) \times 100 = 41,01\%$$

Валовий прибуток у попередньому році становив 38749 тис. грн, що на 64179 тис. грн менше, ніж у звітному році. Чистий дохід від реалізації зріс на 61799 тис. грн, а собівартість продукції зменшилась на 2380 тис. грн.

Отже, підприємство і збільшило обсяги виробництва, зросла витратомісткість, але це не вплинуло на рентабельність.

3.3.6. Аналіз рентабельності виробництва

Аналіз рентабельності виробництва здійснюють за даними форми №1 „Баланс (Звіт про фінансовий стан)” і форми №2 „Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)” за допомогою аналітичної табл. 3.7.

Таблиця 3.7 – Аналіз рентабельності виробництва*

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Прибуток до оподаткування, тис. грн	25130	96914	71784	285,65
2. Середня річна вартість основних засобів підприємства, тис. грн	65473	77262,5	11789,5	18,00
3. Середня річна вартість оборотних активів, тис. грн*	232202	285609,5	53407,5	23,00
4. Середня річна вартість виробничих засобів, тис. грн	297675	362872	65197	42,64
5. Рентабельність виробництва, %	8,44	26,71	18,27	x

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства та методики авторів [16]

За допомогою даних таблиці 3.7 визначимо вплив окремих факторів на зміну рентабельності виробництва у звітному році порівняно з попереднім:

1. Вплив зміни прибутку до оподаткування: $(\text{Пзв} / \text{ВЗпоп}) \times 100 - (\text{Ппоп} / \text{ВЗпоп}) \times 100$ $(96914 / 297675 \times 100) - (25130 / 362872) = 32,56 - 8,44 = 24,12$

- Збільшення прибутку до оподаткування на 71784 тис. грн призвело до під'йому рентабельності виробництва

2. Вплив зміни середньої річної вартості основних засобів:

$(\text{Пзв} / (\text{ОЗзв} + \text{ОАпоп})) \times 100 - (\text{Пзв} / \text{ВЗпоп}) \times 100$ $(96914 / (77262,5 + 232202) \times 100) - 32,56 = 31,32 - 32,56 = -1,24 \%$ в.п.

3. Вплив зміни середньої річної вартості оборотних активів: $(\text{Пзв} / \text{ВЗзв}) \times 100 - (\text{Пзв} / (\text{ОЗзв} + \text{ОАпоп})) \times 100$ $(96914 / (77262,5 + 232202)) \times 100 - (96914 / (77262,5 + 285609,5) \times 100) - 31,32 = 26,71 - 31,32 = -4,61\%$

- Вирішальний вплив на поліпшення рентабельності мав чинник збільшення прибутку до оподаткування.

- Зростання обсягу активів (як основних, так і оборотних) мало позитивний вплив.

3.3.7. Аналіз використання оборотних активів підприємства

Аналіз використання оборотних активів підприємства, який вкладено в його оборотний капітал, здійснюють за даними форми №1 „Баланс (Звіт про

фінансовий стан)” та форми №2 „Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)” за допомогою табл. 3.8.

Таблиця 3.8 – Аналіз використання оборотних активів підприємства*

Показники	Код рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абсолютне	відносне %
А	1	2	3	4	5
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	Ф №2 р 2000	189207	251006	61799	32,66
2. Середньорічні залишки оборотних активів, тис. грн	Ф №1 р 1195	232202	285609,5	53407,5	23,00
в т.ч.	р 1100,1110	134236,5	158096,5	23860	0,18
2.1. Запаси					
2.2. Кошти в розрахунках	1125÷1155	10060	16536	6476	64,37
2.3. Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	р 1160,1165	96306	132124	35818	37,19
2.4. Інші оборотні активи	р 1170,1190	-	-	-	-
3. Кількість днів в періоді	х	365	365	0	0
4. Одноденна виручка тис. грн	х	518,37	687,69	169,32	32,66
5. Коефіцієнт оборотності, оборотів	х	0,81	0,88	0,07	8,64
6. Тривалість 1 обороту, днів	х	450,62	414,77	-35,85	-7,96
в т.ч.		258,96	229,89	-29,07	-0,11
6.1. В запасах	х				
6.2. В коштах в розрахунках	х	19,41	24,04	4,63	-11,22
6.3. В грошових коштах	х	185,79	192,13	6,34	0,03
6.4. В інших оборотних коштах	х	0	0	0	0
7. Економія (надлишок) оборотних активів, тис. грн	х	285233,18		х	х

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства та методики авторів [16]

Примітка: Економія оборотних активів у звітному році становить 285233,18 тис. грн, що відповідає середньорічній сумі оборотних активів звітного року.

Прискорення оборотності призвело до вивільнення оборотних активів у сумі:
 $(450,62 - 414,77) * 687,69 = 24654$ тис. грн.

Дані таблиці 3.8 свідчать про покращення ефективності використання

оборотних активів в звітному році порівняно з попереднім. Коефіцієнт оборотності збільшився з 0,81 до 0,88, тобто оборотні активи здійснили більше обертів протягом року, що підтверджується зменшенням тривалості одного обороту з 450,62 до 414,77 днів. Це означає, що кошти підприємства швидше обертались, тобто менше знаходились у стані запасів, розрахунків або грошових залишків.

Незважаючи на зростання середньорічної вартості оборотних активів на 53407,5 тис. грн., темпи зростання чистого доходу (32,66%) випереджали темпи їх збільшення, що позитивно вплинуло на ділову активність підприємства.

3.38. Аналіз динаміки складу, структури та динаміки джерел формування активів підприємства

Аналіз використання оборотних активів підприємства, який вкладено в його оборотний капітал, здійснюють за даними форми №1 „Баланс (Звіт про фінансовий стан)” та форми №2 „Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)” за допомогою табл. 3.9.

Таблиця 3.9 – Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства*

Показники	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Відхилення	
				абс.	%
Всього джерел формування активів, тис. грн	1900	322370	419158	96788	30.02
1. Власний капітал, тис. грн	1495	291514	388428	96914	33.24
– в % до усіх джерел		90.43	92.67	2.24	x
1.1. Наявність власних оборотних активів, тис. грн	1495 – 1095 або 1495 +	232062	320529	88467	38.12
– в % до усіх джерел	1595 – 1095	71.99	76.47	4.48	x
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн	1595	17432	25526	8094	46.43
– в % до усіх джерел		5.41	6.09	0,68	x

Продовження табл. 3.9

Показники	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	Відхилення	
				абс.	%
2.1. Довгострокові зобов'язання, тис. грн – в % до усіх джерел	1500÷1515	12336	20430	8094	65.61
		3.83	4.87	1.04	x
2.2. Довгострокові забезпечення, тис. грн – в % до усіх джерел	1520, 1525	5096	5096	0	0
		1.58	1.58	0	x
3. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн – в % до усіх джерел	1695	13424	5204	-8220	-61.23
		4.16	1.24	-2.92	x
3.1. Короткострокові зобов'язання, тис. грн – в % до усіх джерел	1600, 1610	5600	0	-5600	-100
		1.74	0	-1.74	x
–в тому числі короткострокові кредити банків, тис. грн – в % до усіх джерел	1600	5600	0	-5600	-100
		1.74		-1.74	x
3.2. Кредиторська заборгованість, тис. грн – в % до усіх джерел	1605, 1615÷1645	6868	4783	-2085	-30.36
		2.13	1.14	-0,99	x
3.3. Поточні забезпечення, тис. грн – в % до усіх джерел	1660	0	0	0	0
		0	0	0	x
3.4. Інші поточні зобов'язання – в % до усіх джерел	1665,1690	956	421	-535	-55.96
		0.30	0,1	-0,2	x
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, тис. грн – в % до усіх джерел	1700	-	-	-	-
		0	0	0	x

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства та методики авторів [16]

За даними табл. 3.9 у звітному році загальна сума джерел формування активів підприємства зросла на 96788 тис. грн або на 30.02%. Основним джерелом зростання стали власні кошти підприємства, які збільшилися на 96914 тис. грн (на 33.24%), що зумовило збільшення їх питомої ваги у структурі з 90,43% до 92,67%. Власні оборотні активи збільшились на 88467 тис. грн, а їх частка збільшилась з 71,99% до 76,47%, що є позитивною тенденцією і свідчить про підвищення ресурсів, спрямованих на забезпечення поточної діяльності. Натомість довгострокові зобов'язання і забезпечення

збільшилися на 8094 тис. грн, зокрема найбільше — за рахунок збільшення довгострокових зобов'язань. Поточні зобов'язання скоротилися на 8220 тис. грн, при цьому зменшилась кредиторська заборгованість на 2085 тис. грн, а її питома вага у структурі джерел зменшилась з 2,13% до 1,14%. Інші поточні зобов'язання зменшилися з 956 тис. грн до 421 тис. грн, що становить приріст на 535 тис. грн, а їх частка у загальному обсязі джерел зменшилась з 0,3% до 0,01%.

3.9. Аналіз фінансової стійкості підприємства за відносними показниками

Для аналізу ступеню покриття запасів джерелами фінансування використовуються система відносних показників.

Аналіз фінансовій стабільності підприємства за відносними показниками здійснюється за даними форми №1 „Баланс (Звіт про фінансовий стан)” за допомогою табл. 3.10.

Таблиця 3.10 – Аналіз фінансової стійкості підприємства за відносними показниками*

Показники	На початок звітнього року	На кінець звітнього року	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії ($K_{авт}$)	0,9043	0,9267	більше 0,02
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів ($K_{ф}$)	1.1058	1.0791	менше 0,02
3. Наявність власних оборотних активів ($OK_{вл}$)	214630	295003	збільшення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{ман}$)	0,74	0,76	0,4...0,6
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами (K_3)	0.8743	0.9057	0,1

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства та методики авторів [16]

За даними табл. 3.10 аналіз фінансової стійкості підприємства за відносними показниками свідчить про його позитивний фінансовий стан. Коефіцієнт автономії на всіх етапах (0,9043 на початок звітнього року та 0,9267 на кінець звітнього року) перевищує нормативне значення 0,5, що свідчить про

високий рівень фінансової незалежності підприємства. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів — 1,1058 початок звітнього року та 1.0791 на кінець звітнього року (при нормативному значенні менше 1,0). Наявність власних оборотних активів зросла з 214630 тис. грн до 295003 тис. грн, що є позитивною динамікою та вказує на зростання обігових ресурсів підприємства. Коефіцієнт маневреності власного капіталу на початок звітнього року склав 0,74, а на кінець звітнього — 0,76, що дещо перевищує рекомендовані межі (0,4–0,6). Це свідчить про підвищену гнучкість у використанні власного капіталу, проте також може сигналізувати про потенційне перевантаження обіговими активами. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами склав 0,87 на початок звітнього року та 0,91 на кінець звітнього, що менше мінімально допустимого рівня у 0,1 і свідчить про недостатнє забезпечення поточної діяльності власними ресурсами.

3.3.10. Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками

Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками здійснюється за даними форми №1 „Баланс (Звіт про фінансовий стан)” за даними табл. 3.11.

Таблиця 3.11 – Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками*

Коефіцієнти ліквідності підприємства	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Норма	На початок звітнього року	На кінець звітнього року	Відхилення
а	б	в	1	2	3
1. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	$\frac{1195+1200}{1695}$	= 2,0	18,29	62,59	44,30
2. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	$\frac{1195+1200-1100-1110}{1695}$	1,0	7,92	28,57	20,65
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{1160+1165}{1695}$	> 0,2 [0,25... 0,35]	7,17	25,39	↓ 18,22

* Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства та методики авторів [16]

За даними табл. 3.11 аналіз ліквідності підприємства свідчить про тенденцію до покращення його платоспроможності. Коефіцієнт поточної ліквідності у звітному році підвищився з 18,29 до 62,59 на кінець 28,57. Показник залишається значно вищим за нормативне значення ($\geq 1,0$), що означає здатність підприємства оперативно погашати зобов'язання навіть без врахування запасів. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у звітному році становив 25,39 збільшившись із 7,17 на початку періоду. Це збільшення на 18,22 також є суттєвим, але сам коефіцієнт залишається вищим за нормативний інтервал (0,25...0,35), що свідчить про високу ліквідність грошових коштів та їх еквівалентів. Отже, підприємство характеризується надзвичайно високим рівнем ліквідності та платоспроможності. Водночас надлишкова ліквідність може свідчити про неефективне використання оборотних активів, що потребує оптимізації структури грошових ресурсів для підвищення їх прибутковості.

3.4. Організація фінансового обліку доходів діяльності підприємства

Формування оптимального доходу підприємства у розмірах, необхідних для покриття його поточних витрат, сплати податків і отримання прибутку, що дає змогу забезпечити розширене відтворення, є необхідною умовою функціонування будь-якого суб'єкта господарювання. Забезпечення управління своєчасною інформацією про доходи є запорукою успішного проведення такого аналізу. Тому основними завданнями організації обліку та контролю доходів діяльності підприємства є:

- правильне і своєчасне визначення та достовірна оцінка доходів підприємства;
- організація документального оформлення доходів;
- забезпечення контролю за виконанням договорів на реалізацію продукції;
- розробка графіку документообігу інформації про фінансові результати

підприємства та ін.

Дохідність підприємства є одним із найголовніших показників, що відображають фінансовий стан підприємства. Такий показник визначає мету підприємницької діяльності, адже кожне підприємство прагне отримати максимальний дохід.

До найважливіших характеристик категорії доходу, належать:

- дохід підприємства становить економічний результат його господарської діяльності за певний період часу;
- формування доходу характеризує процес отримання підприємством конкретних економічних вигод, спрямованих на збільшення власного капіталу;
- дохід підприємства є результатом використання ним економічних ресурсів (факторів виробництва);
- дохід характеризує конкретний рівень підприємницької активності суб'єкта господарювання в умовах невизначеності (ризик);
- рівень доходу підприємства формується з урахуванням конкурентних переваг, що базуються на його інноваційній активності;
- формування доходу підприємства відбувається в тісному зв'язку з його конкурентним (монопольним) становищем на певному сегменті ринку товарів та послуг.

За регулярністю отримання доходи розділяють на *регулярні* – це доходи від звичайної діяльності та *нерегулярні* – це доходи разові. За можливістю вибору доходи класифікують на *дійсні*, які можуть являти собою, зокрема, виручку, отриману від реалізації продукції та *можливі* доходи – це вигода, яку може отримати підприємство від прийняття альтернативного рішення.

З метою проведення оцінки розрізняють дохід від:

- реалізації товарів, продукції, інших активів, придбаних з метою перепродажу (крім інвестицій у цінні папери);

- реалізації послуг;
- користування іншими фізичними і юридичними особами активів, які належать підприємству у вигляді процентів, дивідендів, роялті.

Для кожної з груп доходів передбачено свої методи оцінки (табл.3.12)

Таблиця 3.12 – Методи оцінки різних видів доходів*

№ з/п	Вид доходу	Методи оцінки
1	Дохід від реалізації товарів і продукції	За справедливою вартістю активів, які отримані або підлягають отриманню
2	Дохід, пов'язаний з наданням послуг	Визнаватися за ступенем завершеності операцій з надання послуг на дату балансу. Ступень завершеності обчислюється за одним із трьох методів: 1) вивченням виконаної роботи(коли сторони,вивчивши вже надані послуги,визначили ступінь їх готовності та оцінили конкретну суму) 2) визначенням питомої ваги обсягу послуг,наданих на певну дату,у загальному обсязі послуг,які мають бути надані; 3) визначенням питомої ваги витрат,яких зазнає підприємство у зв'язку із наданням послуг,у загальній очікуваній сумі таких витрат.Сума витрат,здійснених на певну дату,включає тільки ті витрати,які відображають обсяг наданих послуг на цю саму дату.
3	Дохід, який виникає в результаті використання активів підприємства іншими сторонами	Відсотки визнаються, пропорційно часу, виходячи з бази їх нарахування. Роялті визнаються на основі нарахування згідно з економічним змістом відповідної угоди. Дивіденди визнаються в розмірі, затвердженому протоколом зборів акціонерів.
4	Дохід від цільового фінансування	В сумі витрат, пов'язаних з цим фінансуванням ,у період їх виникнення.

*складено автором на підставі джерел [27]

В залежності від періоду отримання платежу та типу операцій існує специфіка оцінки доходів: відстрочення платежу, бартер і т. д. (табл. 3.13).

В обліковій практиці для цілей оподаткування і відображення фінансових результатів у фінансовій звітності використовуються різні методи нарахування доходів [11]:

- метод нарахування;

-касовий метод;

-правило першої події.

Таблиця 3.13 – Способи оцінки типів операції*

№ з/п	Тип операції	Спосіб оцінки
1	Дохід, який підлягає отриманню або вже отриманий	В сумі справедливої вартості активів, які отримані або підлягають отриманню.
2	У випадку відстрочення платежу визнається дохід у вигляді відсотків	Різниця між справедливою вартістю та номінальною сумою коштів або їх еквівалентів, які підлягають отриманню за продукцію(товари, роботи, послуги та інші активи)
3	За бартерними контрактами	За справедливою вартістю отриманих активів, робіт, послуг або тих, які підлягають отриманню, зменшеною або збільшеною відповідно на суму переданих або отриманих коштів та їх еквівалентів. Якщо неможливо визначити справедливу вартість отриманих активів, робіт, послуг або таких, які підлягають отриманню, дохід визнається за справедливою вартістю переданих активів, робіт, послуг за бартерним контрактом

**складено автором на підставі джерел [27]*

В процесі організації обліку слід передбачити накопичення інформації про доходи за першим методом і другим або третім, в залежності від статусу платника податку.

Метод нарахування полягає в тому, що доходи визнаються в момент відвантаження готової продукції, товарів, наданих послуг. Цей метод використовується в бухгалтерському обліку.

При касовому методі доходи визнаються в момент отримання грошей (їх еквівалентів або справедливої вартості активів чи ліквідації зобов'язань) і використовується він для обчислення податкового кредиту з ПДВ, зокрема для підприємств, які працюють з бюджетними підприємствами, для дрібних постачальників і нових платників ПДВ, в житлово-комунальному господарстві.

Правило першої події передбачає визнання доходу за першою подією: або відвантаження продукції, або отримання коштів від реалізації. Використовується цей метод в цілях оподаткування.

Для прийняття управлінських рішень дохід класифіковано: за важливістю для прийняття рішень на інкрементні – це додаткові доходи, які виникають у разі продажу додатково випущеної партії продукції та маржинальні-це також додатковий дохід, але не на весь випуск, а на одиницю продукції.

Фінансовий облік доходів ТОВ “ДРУЖБА СВК” регламентується П(С)БО 15 «Дохід». Згідно з принципом нарахування, доходи відображаються в обліку в момент їх виникнення (відвантаження продукції, надання послуг), незалежно від дати надходження коштів.

Основну кореспонденцію рахунків для обліку різних видів доходів підприємства наведено у табл. 3.14, 3.15, 3.16, 3.17.

Для обліку доходів від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг (*основна діяльність*) використовується рахунок 70 «Доходи від реалізації» .

Таблиця 3.14 – Дохід від реалізації (основна діяльність)*

<i>Господарська операція</i>	<i>Дебет</i>	<i>Кредит</i>
Визнано дохід від реалізації (на суму з ПДВ)	36 (Дебітори)	701, 702, 703
Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	701, 702, 703	641
Списання собівартості реалізованих активів	901, 902, 903	26, 28, 23
Закриття рахунку доходів на фінансовий результат	70	791

*складено автором на підставі джерел [3,10,17,18,20]

В категорію інші операційні доходи відносяться доходи від оренди, реалізації іноземної валюти, штрафи, отримані гранти тощо (рахунок 71).

Таблиця 3.15 – Інші операційні доходи*

<i>Господарська операція</i>	<i>Дебет</i>	<i>Кредит</i>
Дохід від операційної оренди активів	36, 377	713
Дохід від реалізації виробничих запасів	377	712
Одержані штрафи, пені, неустойки	311, 377	715
Визнано дохід від безоплатно одержаних оборотних активів	20, 22, 28	718
Списання іншого операційного доходу на фінрезультат	71	791

*складено автором на підставі джерел [3,10,17,18,20]

До фінансових доходів відносяться доходи, отримані від інвестицій, дивідендів та відсотків (рахунки 72, 73).

Таблиця 3.16 – Фінансові доходи*

<i>Господарська операція</i>	<i>Дебет</i>	<i>Кредит</i>
Нараховано дивіденди від об'єктів інвестування	373	72
Нараховано відсотки за коштами на депозитних рахунках	373	732
Закриття фінансових доходів на фінансовий результат	72, 73	792

**складено автором на підставі джерел [3,10,17,18,20]*

Доходи від реалізації необоротних активів, фінансових інвестицій або безоплатно отриманих основних засобів (рахунок 74) відносяться до інших доходів.

Таблиця 3.17 – Інші доходи (неопераційна діяльність)*

<i>Господарська операція</i>	<i>Дебет</i>	<i>Кредит</i>
Дохід від реалізації основних засобів	377	741
Визнано дохід від безоплатно отриманих ОЗ (у сумі зносу)	424	745
Дохід від переоцінки активів	10, 11, 12	746
Списання іншого доходу на фінансовий результат	74	793

**складено автором на підставі джерел [3,10,17,18,20]*

Слід зазначити, що суми непрямих податків (ПДВ), що включені до ціни реалізації, обов'язково вираховуються з доходу за дебетом рахунку 70 і кредитом рахунку 64. І, наприкінці звітного періоду всі рахунки доходів (клас 7) закриваються на відповідні субрахунки рахунку 79 «Фінансові результати». Таким чином, після цього клас 7 має нульове сальдо.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У ході виконання кваліфікаційної роботи було з'ясовано, що дохід є визначальним фактором фінансової стійкості підприємства. На основі аналізу нормативно-правової бази (зокрема НП(С)БО 15 «Дохід») встановлено, що дохід визнається лише за умови збільшення економічних вигод і за умови, що його оцінка може бути достовірно визначена. Дослідження підтвердило, що чітка класифікація доходів на доходи від основної діяльності, інші операційні та фінансові доходи є критично важливою для прозорості та точності фінансової діяльності. Відображення цієї інформації включає кілька етапів, які детально регламентовані стандартами бухгалтерського обліку. Використання відповідних рахунків і субрахунків забезпечує чітке відображення всіх фінансових операцій, включаючи операційні доходи та витрати. Це дає змогу підприємству ефективно планувати свою діяльність, залучати інвестиції та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

В результаті дослідження обліку і документального підтвердження доходів підприємства визначено, що документальне підтвердження — це «фундамент» обліку доходів. Жоден дохід не може бути визнаний у звітності без належним чином оформлених первинних документів. Основними документи є: видаткові накладні, акти виконаних робіт (наданих послуг), товарно-транспортні накладні, чеки РРО, банківські виписки. Документи повинні містити всі обов'язкові реквізити згідно із законодавством, оскільки їх відсутність може призвести до невизнання доходів податковими органами та штрафних санкцій. Сучасна система обліку в Україні максимально наближена до міжнародних стандартів, проте існують певні «податкові різниці». Облік доходів безпосередньо впливає на формування об'єкта оподаткування податком на прибуток та зобов'язання з ПДВ. Помилка в даті визнання доходу (наприклад, за «першою подією» для ПДВ) тягне за собою ризики недоплати податків.

Дослідження загальних завдань аудиту доходів діяльності підприємства свідчить, що аудит доходів спрямований не лише на підтвердження цифр у звітності, а й на виявлення прихованих ризиків. Головним завданням аудиту є встановлення того, чи відповідають суми доходів, зазначені у Звіті про фінансові результати, даним первинних документів та реєстрів обліку. Одне із завдань аудиту – проаналізувати, як на підприємстві організовано контроль за реалізацією. Це включає перевірку:

- Процедур виписки накладних та актів.
- Контролю за доступом до системи обліку та складських документів.
- Ефективності проведення звірок із дебіторами.

Загальні завдання аудиту доходів зводяться до формування об'єктивної думки про те, чи може користувач фінансової звітності довіряти інформації про прибутковість підприємства. Якісний аудит допомагає власнику побачити «вузькі місця» у системі продажів, попередити зловживання персоналу та уникнути податкових ризиків, пов'язаних із неправильним визначенням бази оподаткування.

Визначено, що методика аудиту доходів діяльності підприємства охоплює сукупність конкретних прийомів та процедур, які використовує аудитор для збору доказів. Методика аудиту доходів не є хаотичною перевіркою документів, а чітко структурованим процесом, що складається з трьох основних фаз: планування, виконання процедур, завершення.

Під час дослідження визначено, що одним із найважливіших елементів методики є перевірка операцій, здійснених наприкінці звітного року. Це дозволяє виявити маніпуляції, спрямовані на штучне завищення доходів поточного року за рахунок майбутніх періодів, або приховування доходів для зменшення податкового навантаження. Методика аудиту доходів — це інструмент підтвердження того, що фінансовий результат підприємства не є «паперовим», а підкріплений реальний активами та грошовими потоками. Головний акцент методики робиться на достовірності оцінки та своєчасності

визнання доходу. Правильне застосування цих методів дозволяє мінімізувати аудиторський ризик та надати власнику реальну картину ефективності бізнесу.

Об'єктом дослідження – є Товариство з обмеженою діяльністю «ДРУЖБА СВК» – сільськогосподарське виробництво, яке охоплює рослинництво, тваринництво, первинну переробку. Дослідження основних техніко-економічних показників свідчить, що фінансовий результат діяльності підприємства збільшився на 71784 тис. грн. за рахунок збільшення прибутку від основної операційної діяльності. Це позитивна тенденція, яка свідчить про збільшення обсягів діяльності підприємства. Основним джерелом доходів залишається чистий дохід від реалізації продукції, хоча його частка у загальній структурі знизилась з 97,21% до 93,63%, тобто на 3,58 %п. Це пояснюється зростанням фінансування за рахунок інших джерел доходу. Величина інших операційних доходів зросла 11549 тис. грн., збільшив при цьому їх частку на 3,54 % п., Це може бути пов'язано з надходженням страхових виплат, дооцінкою активів або іншими операційними джерелами. Фінансова діяльність представлена лише іншими фінансовими доходами, які залишились. Загалом, структура доходів свідчить про збереження домінування основної діяльності, але також і про активізацію інших операційних напрямів, що може позитивно впливати на стійкість фінансових результатів у майбутньому.

Фінансовий облік доходів ТОВ «ДРУЖБА СВК» регламентується П(С)БО 15 «Дохід». Згідно з принципом нарахування, доходи відображаються в обліку в момент їх виникнення (відвантаження продукції, надання послуг), незалежно від дати надходження коштів. Доходи підприємства відображаються на рахунках 7 класу. Слід зазначити, що суми непрямих податків (ПДВ), що включені до ціни реалізації, обов'язково вираховуються з доходу за дебетом рахунку 70 і кредитом рахунку 64. І, наприкінці звітної періоду всі рахунки доходів (клас 7) закриваються на відповідні субрахунки рахунку 79 «Фінансові результати». Таким чином, після цього клас 7 має нульове сальдо.

На основі оцінки діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК», можна сформулювати комплексні пропозиції щодо вдосконалення системи обліку та аудиту доходів:

– *Деталізація субрахунків*: впровадити додаткові субрахунки до рахунку 70 «Доходи від реалізації» за аналітичними ознаками: за видами культур (пшениця, соняшник тощо), за ринками збуту (внутрішній ринок, експорт) та за центрами відповідальності.

– *Чіткий таймінг визнання доходів*: розробити та закріпити в Наказі про облікову політику детальний перелік моментів переходу контролю над активами для різних умов постачання (Incoterms), що мінімізує помилки при визнанні доходів на межі звітних періодів.

– *Автоматизація документообігу*: перехід на повний цикл ЕДО (електронного документообігу) з контрагентами. Це пришвидшить відображення доходів у системі та виключить ризик втрати первинних документів.

– *Процедура «Таємний покупець» або звірка замовлень*: періодично проводити аудит ланцюжка від формування замовлення до моменту отримання коштів, щоб виявити можливі втрати доходу на етапі логістики.

– *Моніторинг цін та знижок*: Впровадити регулярний аудиторський контроль за правомірністю надання індивідуальних знижок клієнтам, щоб уникнути штучного заниження доходу.

– *Податковий комплаєнс*: регулярний внутрішній аудит відповідності дат виникнення податкових зобов'язань з ПДВ датам визнання доходів у бухгалтерському обліку.

– *Інтеграція з системами зважування*: для агропідприємств критично важливо автоматизувати передачу даних з вагової безпосередньо в облікову систему (наприклад, BAS/Мастер Бухгалтерія). Це гарантує, що обсяг реалізованої продукції (а отже і дохід) зафіксовано без «людського фактору».

– *Використання Power BI*: впровадження модулів бізнес-аналітики для візуалізації структури доходів. Це дозволить аудиторам і керівництву бачити відхилення від плану в режимі реального часу.

– *Блокчейн-елементи*: для експортних операцій використання блокчейн-платформ дозволить підтверджувати автентичність сертифікатів походження та актів, що значно полегшує зовнішній аудит.

Впровадження цих пропозицій дозволить перетворити відділ бухгалтерії з підрозділу, що «просто реєструє факти», на аналітичний центр, який допомагає бізнесу максимізувати прибутки та мінімізувати ризики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурова Т.А. Аудит доходів за видами діяльності підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2014. №6(157). С.112-115.
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський і фінансовий облік. Житомир: ПП «Рута». 2005. 480 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: Рута, 2008. 726 с.
4. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: навчальний посібник /Є. М. Романів, С. В. Приймак, С. М. Гончарук [та інші]. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. 2017. 772с.
5. Верига Ю.А. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Центр навчальної і практичної літератури, 2019. 520 с.
6. Грузинов В.П. Економіка підприємства: підручник, Київ: Знання, 2019, 520 с.
7. Гуріна Н.В. Економічна сутність доходів та їх класифікація: проблеми і шляхи вирішення // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Випуск 12. Частина 1. С. 203-205.
8. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017р. №2258-VIII редакція 26.12.2025р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення 11.03.2026).
9. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV. *Законодавство України*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 12.03.2026).
10. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджена Наказом Мінфін України від 30.11.1999 р. № 291. *Законодавство України*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 11.03.2026)
11. Калабухова С.В. Вплив облікової політики на аналітичні показники

фінансової звітності підприємства. *Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»*. 2017. С. 127–130. URL: <http://ir.kneu.edu.ua> (дата звернення 11.03.2026).

12. Карченкова О.Л., Шендригоренко М.Т. Типові помилки в обліку фінансових результатів підприємства: виявлення і запобігання. *Економіка та суспільство*. 2018. № 14. С. 912–915.

13. Ковальова С.К. Аналіз динаміки та структури доходів діяльності підприємства // Збірник матеріалів VI Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» 16-17 квітня 2026 року. Одеса, 2026. С. 640-641. URL: https://www.ontu.edu.ua/download/konfi/2026/Conference_abstract-16-17-04-26.pdf (дата звернення 17.04.2026).

14. Ковальова С.К. Дебіторська заборгованість: практичні аспекти // Збірник матеріалів VI Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» 17-18 квітня 2024 року. Одеса, 2024. С. 401-402. URL: https://www.ontu.edu.ua/download/konfi/2024/Conference_abstract-17-18-04-24.pdf (дата звернення 10.04.2026).

15. Ковальова С.К. Особливості обліку та аудиту доходів підприємства // Збірник наукових праць молодих учених, аспірантів та здобувачів вищої освіти. Одеса. 2026. (до друку).

16. Конспект лекцій з курсу «Аналіз господарської діяльності» для бакалаврів напряму підготовки 6.030509 денної та заочної форми навчання /Укл. О.П. Антонюк. Одеса, ОНАХТ, 2016. 70с.

17. Конспект лекцій з курсу «Облік і звітність в оподаткуванні» для студентів ступеню «Бакалавр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування» денної та заочної форми навчання /Укладач Л.Б. Скляр. Одеса : ОНАХТ, 2018. 95с.

18. Конспект лекцій з курсу «Фінансовий облік 2» для студентів ступеню «Бакалавр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування» денної та заочної форм навчання / Укладач Л.Б. Скляр. Одеса: ОНАХТ, 2018. 79 с.

19. Концептуальна основа фінансової звітності, видана Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення 11.03.2026).
20. Крупка Я.Д., Задорожний З.В., Микитюк Н.Я. Фінансовий облік : підруч. 3-тє вид. [доп. і перероб.]. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 418 с.
21. Куцик П. О., Озеран В. О. Облік і аудит у торгівлі : підручник. Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2012. 504 с.
22. Маринич І.А., Нікіта В.С. Стратегія збільшення доходів підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.2. С.207-209. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2010/20_2/207_Marynycz_20_2.pdf (дата звернення 15.04.2026).
23. Методичні вказівки до виконання випускних робіт студентами спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньої програми «Облік і аудит» на здобуття СВО «Бакалавр» / Укл. Л.В.Іванченкова, Л.Б.Скляр, Г.О.Ткачук. Одеса : ОНАХТ, 2020. 31с.
24. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. URL: <https://mof.gov.ua/>(дата звернення 11.03.2026).
25. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід». URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 10.03.2026).
26. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. №73. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 17.03.2026).
27. Організація бухгалтерського обліку: навчальний посібник / Чацкіс Ю.Д., Гейєр Е.С., Наумчук О.А., Власова І.О. К.: Центр учбової літератури, 2011. 564 с.
28. Пилипчук Н.М. Методичний підхід до організації аналітичної роботи внутрішнього аудиту доходів від основної діяльності // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. 2015. Вип. 1(2). С. 382-385.

29. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755 -VI. *Законодавство України*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 13.03.2026).

30. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №15 «Дохід» від 29.11.1999 р. №290. *Законодавство України*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення 15.03.2026).

31. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень: Закон України від 5 жовтня 2017 року №21164 // Урядовий кур'єр. 2017. 9 листопада.

32. Шмиголь Н.М. Економічна сутність доходів та доходності в системі управління підприємством // *Держава та регіон*. 2009. №7. С. 221-225.

33. Шалімова Н.О. Аудит: основи державної, незалежної та внутрішньої форм контролю : навч. посіб. К. : Знання, 2012. 414 с.

Додаток А

Витяг

з протоколу № 12
засідання кафедри фінансів, обліку та аудиту
від 23.04.2026р.

Голова засідання кафедри: в.о. завідувача кафедри фінансів, обліку та аудиту проф. Мельник Ю.М.

БУЛИ ПРИСУТНІМИ: професори: Іванченкова Л.В, Немченко В.В.; доценти: Антонюк О.П., Баранюк Х.О. (докторант), Васьковська К.О., Євтушевська О.О., Маркова Т.Д., Скляр Л.Б., Ступницька Т.М., Тарасова О.В.; старші викладачі та асистенти: Пчелянська Г.Б., Гребейникова Н.А.; ст. лаборант: Золотухіна С.А.

СЛУХАЛИ: в.о. завідувача кафедри фінансів, обліку та аудиту проф. Мельника Ю.М. про результати наукового колоквиуму: «**Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки**», який проводився 17 квітня 2026 року в рамках наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри фінансів, обліку та аудиту Одеського національного технологічного університету.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити результати наукового колоквиуму «Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки» з напрямку наукової школи кафедри фінансів, обліку та аудиту «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів», який проводився 17.04.2026 р.

2. Здобувачам вищої освіти СВО «Бакалавр» та СВО «Магістр» спеціальностей 071(D1) «Облік і оподаткування», ОПП «Облік і аудит» та 072 (D2) «Фінанси, банківська права, страхування та фондовий ринок», ОПП «Фінанси, банківська права, страхування та фондовий ринок», докторанту і аспірантам, які підготували доповіді на науковий колоквиум 17.04.2026р. в рамках дослідження за темами КРМ, КРБ та дисертацій, що виконуються відповідно до затверджених тем на підставі наказів ОНТУ, надати апробацію наукових досліджень, а саме:

2.38. Здобувачці СВО «Бакалавр», ННІЕУіБ ім. Г.Е Вейнштейна,, спеціальності 071 «Облік і оподаткування», ОПП «Облік і аудит» – Ковальова С.К., тема доповіді «ОБЛІК І АУДИТ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ», науковий керівник – к.е.н., доц. Маркова Т.Д.

В.о. завідувача кафедри фінансів,
обліку та аудиту, д.е.н., проф.

/ПІДПИСАНО/

Юрій МЕЛЬНИК

В.о. секретаря

/ПІДПИСАНО/

Світлана ЗОЛОТУХІНА

Додаток Б

Порівняльна характеристика НП(С)БО 15 «Дохід»

та МСБО 18 «Дохід»*

Класифікаційна ознака	НП(С)БО 15 «Дохід»	МСБО 18 «Дохід»
Впевненість в одержанні доходу	Є впевненість в тому, які в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигід фірми (підприємства).	Є впевненість в тому, які в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигід фірми (підприємства).
Можливість оцінки доходу	Сума доходу може бути достовірно визначена.	Сума доходу може бути достовірно визначена.
Перехід права власності покупцю	Покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (інший актив). Фірма (підприємство) не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (іншими активами).	Суб'єкт господарювання передав покупцеві ризики і винагороди, пов'язані з власністю на товар. За фірма (підприємство)м не залишається ні подальша участь у керівництві у формі, яка пов'язана з володінням, ні ефективний контроль за реалізованими товарами.
Можливість оцінки витрат, пов'язаних з отриманими доходами	Витрати пов'язані з цією операцією можуть бути достовірно визначені.	Витрати, які були понесені у зв'язку з операцією можна достовірно оцінити.

*складено автором на підставі джерел [28, 29]

Додаток В

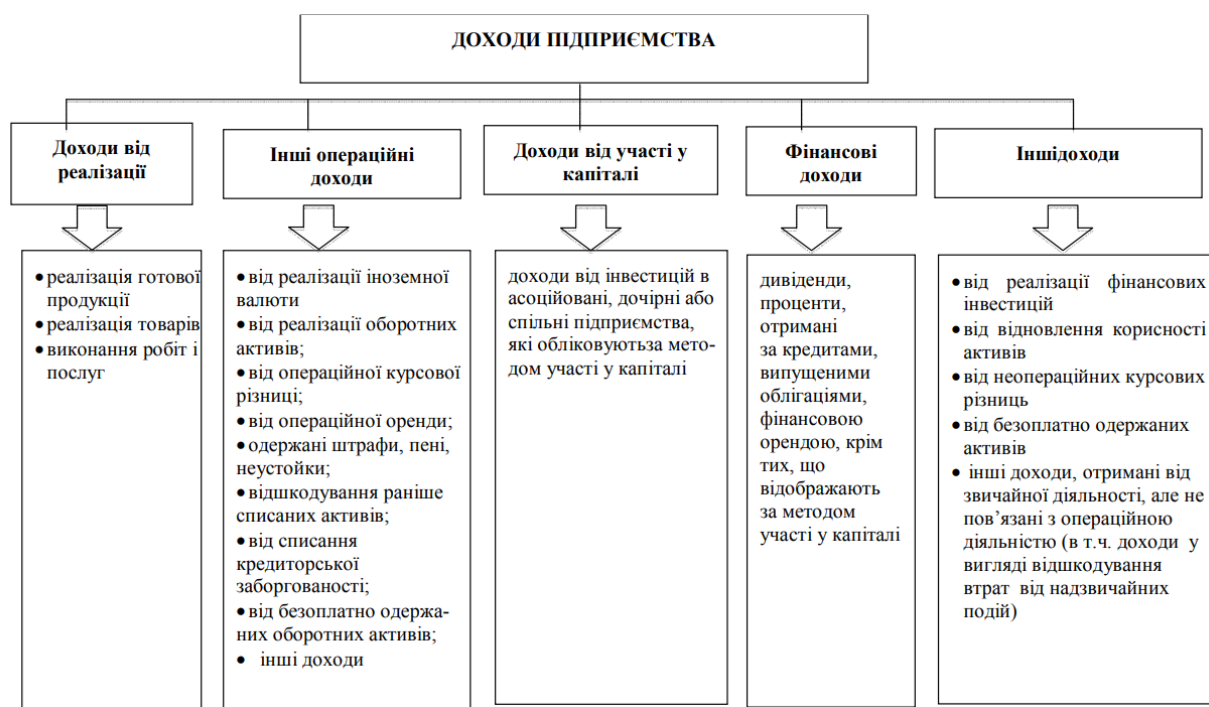
Загальна класифікація доходів фірми (підприємства)*

*складено автором на підставі джерел [21]

Додаток Г

Класифікація доходів у бухгалтерському обліку*

*складено автором на підставі джерел [3, 10]

Додаток Д

Таблиця Д.1 Об'єкти аудиту з обліку доходів діяльності підприємства

Зміст облікової політики згідно з наказом підприємства	<ul style="list-style-type: none"> - первинні і зведені документи з обліку доходів; - список осіб, які мають право підписувати документи; - наявність графіку документообігу; - склад доходів за видами діяльності підприємства; - методи оцінки доходів; - робочий План рахунків щодо обліку доходів
Операції з обліку доходів	<ul style="list-style-type: none"> - дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); - податкові зобов'язання з податку на додану вартість; - інші вирахування з доходів; - чистий дохід від реалізації продукції; - інші доходи від операційної діяльності; - дохід від участі в капіталі; - інші фінансові доходи; - інші доходи
Записи в облікових регістрах, звітності	
Акти перевірки ведення обліку доходів на підприємстві	

Таблиця Д.2 Модель робочого документа щодо зіставлення даних первинних документів з даними синтетичного обліку з покупцями та замовниками

№ п/п	Найменування (контрагента, документа, номер, дата)	Дані первинних документів	Згідно з даними синтетичного обліку (Кт рах.70,71 та ін.)	Відхилення
1				
2				

Таблиця Д.3 Класифікація доходів і витрат згідно з Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

Доходи	Витрати
Доходи від реалізації продукції (рах.70)	Собівартість реалізації продукції (рах. 90) Загальновиробничі витрати (рах.91) Адміністративні витрати (рах.92) Витрати на збут (рах.93)
Інший операційний дохід (рах.71)	Інші витрати операційної діяльності (рах.94)
Дохід від участі в капіталі (рах.72)	Витрати від участі в капіталі (рах.96)
Інші фінансові доходи (рах.73)	Фінансові витрати (рах.95)
Інші доходи (рах.74-76)	Інші витрати (рах.97-99)

Таблиця Д.4 Модель робочого документа звірки даних з податкового зобов'язання з ПДВ (Кт рах.641)

Місяць	Декларація з ПДВ	Реєстр виданих податкових накладних	Головна книга (Кт 641)	Дані податкових накладних	Дані перевірки	Відхилення +/- (гр.2-гр.6)
1	2	3	4	5	6	7
01						
02						
.....						
12						
Всього за рік						

Таблиця Д.5 Модель робочого документа звірки даних синтетичного обліку інших доходів з даними фінансової звітності

№ п/п	Види доходів	Дані фінансової звітності(ф.2)	Дані синтетичного обліку	Відхилення,+ / -
1	2	3	4	5
1				

Додаток Е

Загальний план проведення аудиту доходів від реалізації продукції

№	Етапи	Перелік процедур	Термін етапу аудиту	ПБ
1	2	3	4	5
1	Підготовчий	Обмін листами, укладення договору, ознайомлення з діяльністю підприємства, оцінка системи внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку, визначення аудиторського ризику, суттєвості, планування аудиту доходів від реалізації продукції		
2	Основний	<ol style="list-style-type: none"> 1. Перевірка залишків реалізованої продукції на початок періоду. 2. Перевірка правильності документального оформлення операцій з обліку реалізації продукції. 3. Перевірка правильності відображення інформації про реалізовану продукцію, що складають собівартість. 4. Перевірка співвідношення ціни реалізованої продукції з преїскурантною ціною. 5. Перевірка правомірності та своєчасність включення доход від реалізації до собівартості продукції. 6. Перевірка випадків відсутності документів реалізованої продукції. 7. Перевірка правильності оцінки реалізації. 8. Перевірка правильності бухгалтерського обліку продаж (кореспонденція рахунків, облікові реєстри). 9. Перевірка відповідності записів аналітичного і синтетичного обліку на рахунках реалізації записам в облікових реєстрах, Головній книзі, звітності 		
3	Заключний	Здійснення процедур зі збором та обґрунтування отриманої інформації (підготовка аудиторського висновку та складання аудиторського звіту)		

Додаток Ж

Методичний підхід до організації аналітичної роботи аудиту доходів основної діяльності підприємства

Визначення мети аналітичної процедури	Незалежна об'єктивна оцінка економічних, організаційних та інформаційних характеристик підприємств з метою висловлення думки щодо їх відповідальності та адекватності, розробка рекомендацій щодо їх удосконалення, а також підвищення доходів від основної діяльності
Розробка загальних засад і порядку проведення аналізу	Узгодження з керівництвом програми аудиту, визначення основних аудиторських процедур, що будуть використовуватися, обговорення критеріїв порівняння, враховуючи економічну ситуацію
Конкретне поетапне планування аудиторських процедур	Встановлення доходу від реалізації товарів чи послуг; визначення відрахувань з доходу; оцінка обсягів товарів на складі; аналіз повернення та надання відтермінованих платежів тощо
Підбір інформації та проведення аудиторських процедур	Формування цільової бази первинних документів для аудиту, проведення статистичної вибірки, здійснення аудиторських процедур, оцінка розбіжностей
Формування висновків та розробка пропозицій	Формування аудиторського звіту з описанням фактів потенційного росту доходу від основної діяльності, потенційних ризиків та конкурентних переваг
Моніторинг запровадження пропозицій та коригування наслідків діяльності	Не менш важливий етап, ніж попередні, оскільки без врахування висновків аудиторських процедур у безпосередній діяльності не відбудеться позитивна динаміка доходів підприємства, а отже не буде виконана ключова мета здійснення аудиторських процедур

Додаток И

Програма аудиту доходів від реалізації продукції

№	Аудиторські процедури	Мета та якість	Задачі	Аудиторські докази	Метод перевірки
1	Перевірка залишків реалізованої продукції на початок періоду	Впевнитись у правильності формування залишків реалізованої продукції	Перевірка в відповідності залишків реалізованої продукції	Фінансові результати. Журнал б. Головна книга	Документальний, арифметичний
2	Перевірка правильності документального оформлення операцій з обліку реалізації продукції	Впевнитись у правильності документального оформлення обліку доходів від реалізації продукції	Перевірка правильності документального оформлення операцій з обліку реалізації продукції	Акт приймання-передачі, лімітно-забірні картки, рахунки фактури, договори купівлі-продажу	Документальний
3	Перевірка правильності відображення інформації про реалізовану продукцію, що складають собівартість	Впевнитись у правильності відображення класифікації оцінки та умов визнання доходів	1. Перевірка правильності та повноти відображення реалізації продукції	Договір-угода, рахунки-фактури, платіжні вимоги	Арифметичний
			2. Перевірка правильності та повноти формування реалізації		
4	Перевірка співвідношення ціни реалізованої продукції з преїскурантною ціною	Зіставити документи та впевнитись у правильності співвідношенні ціни	Перевірка та зіставлення ціни з реалізованої продукції з преїскурантною ціною	Преїскуранти, калькуляційні картки, розрахунки бухгалтерії, накладні	Документальний
5	Перевірка відповідності документів на відвантаження продукції затвердженням замовленням на продаж	Впевнитись у правильності документального оформлення на відвантаження продукції	Зіставити документи на відвантаження продукції з книгою реєстрації та впевнитись у їх наявності	Книга реєстрації рахунків-фактур, накладні на відвантаження продукції, реєстри бухгалтерського обліку	Арифметичний, зіставлення
6	Перевірка випадків відсутності документів реалізованої продукції	Впевнитись у наявності та правильності заповнення документів реалізованої продукції	Перевірка наявності документів реалізації продукції	Товарно-транспортні накладні, рахунки-фактури, реєстри бухгалтерського обліку	Документальний, арифметичний
7	Перевірка правильності оцінки реалізації	Впевнитись у правильності оцінки реалізованої продукції	Впевнитись у правильній оцінці реалізованої продукції	Рахунки-фактури	Документальний
8	Перевірка правильності бухгалтерського обліку продаж (кореспонденція рахунків, облікові реєстри)	Впевнитись у правильності введення бухгалтерського обліку реалізації продукції	Перевірка правильності відображення в обліку реалізації продукції	Товарно-транспортні накладні, рахунки-фактури, бухгалтерські реєстри, Головна книга	Документальний, арифметичний
9	Перевірка відповідності записів аналітичного і синтетичного обліку на рахунках реалізації записам в облікових реєстрах, Головній книзі, звітності	Впевнитись у відповідності записів аналітичного та синтетичного обліку на рахунках реалізації продукції	Перевірити повноту бухгалтерського обліку доходів від реалізації за звітний період	Головна книга, бухгалтерські реєстри, Звіт про фінансові результати	Документальний, арифметичний